ઇસમાઇલી શિક્ષણમાળા

ભાગ ૧ થી ૬.

તલબુલ ઇલ્મ ફરીઝતુન, અલા કુલ્લે મુસ્લેમિન વ મુસ્લેમાતિન.

અર્થ:- ઇલ્મ શીખવું એ દરેક મુસલમાન પુરૂષો અને સ્ત્રીઓની ફરજ છે. હદીસ શરીફ.

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

વારસ ગુલામહુસેન ભાઈ વારસ મોહીના.

કચ્છ મુન્દ્રા.

આવૃત્તિ ૧ લી — પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૮૪ સને ૧૯૨૮

પ્રસ્તાવના.

હજરત મૌલાના ધણી સલામત દાતાર સરકાર આગા સુલતાન મોહમ્મદશાહ સાહેબ હાઝરઇમામ કેળવણીના ચાહક હોઇ એ દિશામાં એમના પ્રયાસો સર્વને સુવિદિત છે. પોતાના મુરીદો—ઇસમાઇલી કોમમાં દીની અને દુન્યવી કેળવણી વધારવા તેમણે મહાન ઉપકાર કર્યો છે. દેશ દેશાવરમાં દરેક ઇસમાઇલી કોમની વસ્તીવાળા ગામો પૈકી ઘણા ગામોમાં સંજોગો અનુસાર ક્યાં વ્યવહારિક સાથે ધાર્મિક શિક્ષણ મળે તેવી અને ક્યાં માત્ર દીની તાલીમ આપવાની સંસ્થાઓ એવણ નામદારના ખરચે સ્થાપન થઈ ચૂકી છે. એ એ થકી આપણી ભવિષ્યની પ્રજાને ઉત્તમોત્તમ લાભ મળી રહ્યો છે. આ લાભથી કોઇ જમાત હજુ પણ બેનસીબ હોય તો તે તેમના પોતાનાજ પ્રમાદનું કારણ કહી શકાય, કેમકે દરેક ગામે યોગ્ય પ્રમાણમાં તાલીમ ખાતાની સ્થાપના કરવા વિષે આપણા શિરછત્ર હાઝરઇમામનું ખુલ્લું ફરમાન છે.

સદરહુ શાળાઓમાં દીની તાલીમ આપનાર શિક્ષકો આપણા બોધ ગુરૂઓએ રચી આપેલાં જ્ઞાનો, હાઝરઇમામનાં

ફરમાનો, તથા ઇસમાઇલી વિદ્વાનો તરફથી પ્રકટ થએલાં શિક્ષણને લગતાં પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરે છે, એટલે તે માંહેના યોગ્ય ફકરાનું શિક્ષણ વિદ્યાર્થીઓની શક્તિ પ્રમાણે અપાય છે. અમારા કચ્છ પ્રાંતમાં મારી દેખરેખ નીચે એવી ૭ સંસ્થાઓ છે, જેની અવારનવાર તપાસ લેતાં ધાર્મિક તાલીમની ઉપલી પૃથા મને કેટલેક અંશે અપૂર્ણ જણાતાં શિક્ષણમાળાનું એક પુસ્તક તૈયાર કરાવવાની મને જરૂર જણાઇ. દરમિયાન વિદ્વાન મીશનરી ઇબ્રાહીમભાઈ જુશબ વરતેજીનું ચાલુ સાલમાં કચ્છમાં આગમન થતાં તેઓ સાથે ધાર્મિક શિક્ષણ સંબંધી વાતચીત કરતાં તેઓ મારા વિચાર સાથે સંમત થયા અને એ કાર્યમાં બનતી મદદ કરવા તેમણે કબુલ્યું.

મીશનરી સાહેબ મી. વરતેજી પોતાની કચ્છ પ્રાંતની સફર દરમિયાન ૧૫ દિવસ મુન્દ્રામાં રોકાયા હતા ત્યારે તસ્દી લઇ શિક્ષણમાળાનું કેટલુંક લખાણ તેમણે લખી આપ્યું જે સઘળાનો ઉપયોગ થઇ શકયો નથી પણ તેમાંનો અમુક ભાગ થોડા ફેરફારથી આ પુસ્તકના બીજા અને ત્રીજા ભાગમાં દરજ કીધો છે. બાકીનું લખાણ મારી સુચના મુજબ માસ્તર મહમદ અમરસીએ તૈયાર કીધું છે. મી. વરતેજીએ કાર્યની શરૂઆત કરી આપી જેના યોગે આ પુસ્તક લખવાનું સંભવિત બન્યું છે તે બદલ તેઓશ્રીનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

કચ્છ ખાતેની ઇસમાઇલી શાળાઓમાં ધાર્મિક તાલીમના પુસ્તક તરીકે ચલાવવા આ બુક અમે મંજુર કીધી છે. ઉપરાંત દેશાવર ખાતેની ધાર્મિક સંસ્થાઓના અધિકારીઓ પોતાની શાળામાં આ બુક ચલાવવા પસંદ કરશે તો તે અમારા પાસેથી વ્યાજબી કીમતે મેળવી શકશે.

શિક્ષણમાળા પુસ્તક ૧ લા ના ત્રણ વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે. જે પ્રાથમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને શીખાવવા યોગ્ય છે. વિભાગ ચોથા અને પાંચમાનું ઇસ્માઇલી શિક્ષણમાળા પુસ્તક ૨ જું ઈન્શાઅલ્લાહ તુરતમાં તૈયાર કરી પ્રકટ કરવામાં આવશે.

ધાર્મિક શિક્ષણનું ક્ષેત્ર વિશાળ છે અને ઈનસાન ભુલને પાત્ર છે, આ પુસ્તકમાં વિદ્વાન વર્ગને જે જે ઉણપ જોવામાં આવે તે વિષે તસ્દી લઇ અમને સુચના કરશે તો બીજી આવૃત્તિમાં ઘટતો સુધારો કરવામાં આવશે.

કચ્છ મુન્દ્રા
તા. ૧-૧૧-૨૭

લી.
વારસ ગુલામહુસેન વારસ મોલેદીના
ના [illegible]

ઇસમાઇલી શિક્ષણમાળાનું સાંકળીઉં.

(વિભાગ ૧ લો)

(વિભાગ ૨ જો.)

(વિભાગ ૩ જો.)

શુદ્ધિ પત્ર.

પાનું.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૧૮	૧૮	આલ	આલમમાં
૧૯	૧૭	એક	એક વખત
૨૪	૧૮	ઈનશાન	ઈનસાન
૩૪	૩	એક સપીનો	એક સંપીનો
૩૫	૧૫	સરીફમાં	શરીફમાં
૪૬	૪	એવો હિસાબ	એવો
૫૩	૮	બાપણે	આપણે
૫૫	૧૩	થઈ પડે	ન થઇ પડે
૬૯	૧૭	માત્ર	માગ

૭૮૬

ઇસ્માઇલી શિક્ષણમાળા.

ભાગ ૧ લો.

પાઠ ૧. અલ્લાહ.

અલ્લાહ એક છે.

તે બધે ઠેકાણે રહે છે.

અલ્લાહ વગર કોઇ જગ્યા ખાલી નથી.

તે સર્વ સત્તાવાન છે.

અલ્લાહ જેવો બીજો કોઇ નથી.

તેનાં નામો ઘણાં છે.

અલ્લાહ, ખુદા, ઈશ્વર, પરમેશ્વર, ગોડ.

એ બધાં અલ્લાહનાં નામો છે.

લોકો જુદે જુદે નામે અલ્લાહનેજ યાદ કરે છે.

અલ્લાહની શક્તિ અપાર છે.

જમીન, આસમાન, સુરજ, ચંદ્ર, સિતારા, હવા અને પાણી. એ બધું અલ્લાહપાકે બનાવ્યું છે.

જગત ઉપર આપણે જે જે જોઇએ છીએ, જે થકી આપણું જીવન ટકેલું છે, અને જેના વગર આપણને જરા વાર ન ચાલે તે બધું અલ્લાહે બનાવ્યું છે.

આપણા ઉપયોગની કેટલીક ચીજો માણસો બનાવે છે. તે અલ્લાહતઆલાની બનાવેલ કુદરતી ચીજોની મદદથીજ થાય છે. આપણા પર અલ્લાહના ઘણા ઉપકારો છે.

પાઠ ૨. પંજતન અને કલેમો.

પંજતન—પંજતન પાંચ છે. તેનાં નામ,

1 હજરત મોહમ્મદ મુસતફા (સ૦)

૨ હજરત મોલા મુરતુજાઅલી (અ૦)

૩ હજરત બીબી ફાતમા જોહરા (ર૦)

૪ હજરત ઇમામ હસન (અ૦)

૫ હજરત ઇમામ હુસેન (અ૦)

કલેમો—ઇસમાઇલી કલમો આ પ્રમાણે છે.

અશહદો અન લાઇલાહા ઇલ્લિલ્લાહ.

અશહદો અન મોહમ્મદુર્રસુલુલ્લાહ.

અશહદો અન અમીરૂલ મોમનીન અલી સહી અલ્લાહ.

કલમાનો અર્થ—

હું ઇકરાર કરૂં છું કે ખુદા સિવાય બીજો ખુદા નથી.

હું ઇકરાર કરૂં છું કે નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ ખુદાના પેગમ્બર છે.

હું ઇકરાર કરૂં છું કે સાચા દીનદારોના સરદાર હ૦ અલી ખરેખર ખુદાઈ નુર છે.

પાઠ ૩. નબી

પેગમ્બર એક લાખ ચોવીસ હજાર થયા છે.

પહેલા પેગમ્બર હજરત આદમ અલયહિસ્સલામ.

છેલ્લા પેગમ્બર હજરત મોહમ્મદ મુસતફા સલલ્લાહો અલેહે વસલ્લમ છે.

એ બધા નબીઓના સરદાર છે.

એ ખાતેમુન અમ્બીયા (છેલા નબી) છે.

એમના પછી કોઇ પેગમ્બર થનાર નથી.

આપણે એ મહાન પેગમ્બરની ઉમ્મત છીએ.

અરબસ્તાનના મક્કા શહેરમાં તેઓ જન્મ્યા.

એમના પિતાનું નામ અબ્દુલ્લાહ, માતાનું નામ અમીના.

ઇસ્વીસનનો છઠ્ઠો સૈકો હતો, જેને આજ તેરસો વર્ષ થયાં.

એ વખતે અરબ લોકો મૂર્તિઓને માનતા.

એ જમાનો તમામ અજ્ઞાનતાનો હતો.
નબી સાહેબે ઘણી અડચણો વેઠીને "ઇસ્લામ" ની રોશની ફેલાવી.
મૂર્તિઓનું ખંડન કરી એક અલ્લાહને માનવા સમજાવ્યું.
તેમના પર અલ્લાહ તરફથી કિતાબ નાઝીલ થઇ.
તેનું નામ કુરઆને મજીદ છે.
પેગમ્બર એટલે અલ્લાહ તરફનો સંદેશો આપનાર.

પાઠ ૪. ઇમામ.

નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ થી નબુવત ખતમ થઇ.
અલ્લાહતઆલા તરફથી હિદાયત કદી અટકતી નથી.
નબુવત ખતમ થતાં ઇમામત શરૂ થઇ.
નબી સાહેબે હજરતઅલીને પોતાના જાનશીન ઠરાવ્યા.
હજરતઅલી અ૦ પહેલા ઇમામ છે.
ઈમામ અલ્લાહનું નુર છે.
ઇમામ અલ્લાહનો ખલીફો છે—ખલીફતુરરેહમાન.
ઇમામમાં સંપૂર્ણ જ્ઞાન છે.
ઇમામ હક રસ્તો બતાવનાર હાદી છે.
કુરઆને શરીફની ખરી તાવીલ ફક્ત ઈમામ જાણે છે.
ઇમામ હર જમાનામાં હાઝર રહે છે.

ઇમામ કદી ગેબ ન રહે.

ઇમામ કદી પરદે ન રહે.

ઇમામત રોજે કયામત સુધી કાયમ રહેશે એ પેગમ્બરે ખુદાનું ફરમાન છે.

કુરઆન મજીદની પણ એજ ગવાહી છે.

આ જમાનાના ઇમામ હજરત મૌલાના સુલતાન મોહમ્મદ શાહ છે.

પાઠ ૫. ઇસ્લામ.

દીને ઇસ્લામની રોશની હજરત મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ મે ફેલાવી.

તેમણે અજ્ઞાનતાનો અંધકાર મટાડી જ્ઞાનનો પ્રકાશ કીધો છે.

ઇસ્લામ અલ્લાહે પસંદ કરેલો દીન છે.

ઇસ્લામ હકપરસ્ત છે.

ઇસ્લામમાં બુતપરસ્તી વાજીબ નથી.

ઇસ્લામનું શિક્ષણ સર્વ કરતાં ઉત્તમ છે.

ઇસ્લામ કોઇના પર જુલમ કરવા મના કરે છે.

ઇસ્લામ ભાઇચારો વધારવા ભલામણ કરે છે.

ઇસ્લામ એક અલ્લાહને માનવાની શીખ દે છે.

અલ્લાહ સિવાય બીજાની મદદ માગવી તે શીર્ક છે.

ઇસ્લામમાં ઘણા ફીરકા પડી ગયા છે.
આપણો ફીરકો ઈસ્માઈલીનો છે.
ઈસમાઇલી ફીરકો તે નાજી ફીરકો છે કેમકે ઇસમાઈલી ફીરકાનો રેહબર હાજર ઇમામ છે.

કહ્યું છે કે,

તહકીક મઝહબે હૈયાત, ફક્ત ઇસ્લામસ્ત;
હૈયાત બક્ષશ અયયાર, કલામે ઇમામસ્ત.

પાઠ ૬. કુરઆન.

કુરઆને મજીદ અલ્લાહના કલામની કિતાબ છે.
અલ્લાહપાકે તે પેગમ્બર મારફત જાહેર કરી છે.
કુરઆન મજીદ અરબ્બી ભાષામાં છે.
તે આખર જમાનાના પેગમ્બર પર નાજીલ થએલ છે.
હજરત આદમ વિગેરે નબીઓ પર ઘણા સહીફા ઉતરેલા છે.
બધા સહીફાનો સાર તોરાત, ઝબુર અને ઇન્ઝીલમાં આવી જાય છે.
એ ત્રણ કિતાબો ત્રણ મહાન નબીઓ પર ઉતરી હતી.
તોરાત હજરત મુસા અ૦ પર ઉતરી હતી.
ઝબુર હજરત દાઉદ અ૦ પર ઉતરી હતી.
ઇન્ઝીલ હજરત ઇસા અ૦ પર ઉતરી હતી.

કુરઆન મજીદ અલ્લાહ તરફની છેલ્લી કિતાબ છે.

કુરઆન મજીદમાં ઉપલી ત્રણે કિતાબોનો મતલબ સમાયેલો છે.

કુરઆન મજીદમાં ઘણાં ગુઢાર્થ વાકયો છે.

તેનો મતલબ અલ્લાહ અને જમાનાનો ઇમામજ જાણે છે.

એ ફરમાન ખુદાપાકનું કુરઆને શરીફમાં છે.

પીર સદરૂદ્દીન સાહેબે આપણને જ્ઞાનો રચી આપ્યાં છે. તે કુરઆને શરીફનો સાર (તત્વ) છે.

આ આપણા હાઝર ઇમામનું ફરમાન છે.

પાઠ ૭. પીર.

પીર એટલે બોધ ગુરૂ અથવા દાઈ.

પીરની નિમણુંક હાઝર ઈમામ હોય તે કરી શકે.

નબીસાહેબના જમાના પછી પીર સદરૂદ્દીન ૨૬ મા પીર છે.

એ વખતના હાઝર ઇમામ શ્રી ઇસ્લામશાહ હતા.

ઈસ્લામશાહ ૩૦ મા ઇમામ છે.

એઓ ઇરાનદેશમાં રહેતા હતા.

શ્રી ઇસ્લામશાહે પીર સદરૂદ્દીનને હિંદુસ્તાન મોકલ્યા હતા.

પીર સદરૂદ્દીને આપણા વડીલોને ઇસ્લામની રોશની આપી.

સત્યપંથ એટલે સાચો રસ્તો બતાવ્યો.

જે દીને ઇસ્લામનો પવિત્ર ઇસમાઈલી ફીરકો છે.

આપણા વડીલો હિંદુઓની જુદી જુદી જ્ઞાતિના હતા.
તેઓને એકત્ર કરી "ખોજા" જ્ઞાતિનો લકબ પીર સદરૂદીને આપ્યો.
ખોજા એટલે ખોજ કરીને સત્ય દીન મેળવનાર.
ખોજા કોમપર પીર સદરૂદીનનું મોટું અહેસાન છે.
જેમણે બુતપરસ્તી મૂકાવી હકદીનની હિદાયત કીધી.
પીર સદરૂદીને અલીનબીની આલપાકની ઓળખાણ દીધી છે.
અલીની આલમાં ૩૦ મા ઇમામ ઈસ્લામશાહ બતાવ્યા.
એ આલમાં જે હાઝર ઇમામ હોય તેની ફરમાન બરદારી કરવા કહ્યું છે.
અલીની આલમાં ૪૮ મા ઇમામ મૌલાના સુલતાન મોહમ્મદશાહ છે.
તે હાઝર ઇમામ હાદિયુલ મહેદી છે.

પાઠ ૮. ખાનું.

પીર સદરૂદીન સાહેબે બંદગી કરવાની જગ્યા મુકરર કરી આપી.
તેનું નામ "ખાનએ ખુદા" એટલે ખુદાનું ઘર.
"ખાનએ ખુદા" એ શબ્દને ટૂંકાણમાં "ખાનું" કહેવામાં આવે છે.
જમાત એ જગ્યામાં બંદગી કરવા એકઠી થાય છે.

એ પરથી એ જગ્યાને "જમાતખાનું" પણ કહીએ છીએ.
જે જગ્યાએ બંદગી થાય, ખુદાને સુજીદો કરવામાં આવે.
તે જગ્યા ખુદાનું ઘર કહેવાય. તે પવિત્ર જગ્યા છે.
જમાતખાનાના પવિત્ર મકાને હંમેશાં જાઓ.
પવિત્ર મકાનમાં મન શાન્ત રહે છે.
ખુદાની બંદગી કરવામાં મનની શાન્તીની ખાસ જરૂર છે.
ખાનામાં જઇ શાન્ત ચિત્તે બંદગી કરો.
ફરમાન વંચાય કે વાએઝ થાય તે ધ્યાન દઇ સાંભળવું.
ખાનાના પવિત્ર મકાનની ઘણી અદબ રાખવી.
ખાનામાં બેસી વાતો કરવી બીલકુલ વાજીબ નથી.
ખાનામાં ઝોકાં ખાવાં કે સૂઇ રહેવું તે બેઅદબી છે.
અલ્લાહના ઘરની બેઅદબી થાય તે ગુનાહ છે.
હાથ પગ ધોઇ પાક થઇ જમાતખાનામાં જવું.
જમાતખાનામાં અદબથી બેસવું.

પાઠ ૯. બંદગી.

ખુદાના અહેસાનોનો વિચાર કરો.
આપણે તે અહેસાનોનો કંઇ બદલો વાળી શકીએ નહિ.
પણ આપણે અલ્લાહના ઉપકારો ભૂલી જવા ન જોઇએ.
હંમેશાં અલ્લાહ પ્રત્યે શુકરાનાનો સુજીદો કરવો.

દીલના ખરા પ્રેમથી અલ્લાહને યાદ કરવો, તેને બંદગી કહે છે.
ખુદાની બંદગીની ફરજ બધા ઉપર છે.
દરેક કોમ જુદી જુદી રીતે પરવરદિગારને ભજે છે.
સવાર અને સાંજ એ બંદગીના ઉત્તમ ટાઈમ છે.
પીર સદરૂદ્દીને આપણને એ ટાઇમે બંદગી કરવા ફરમાવ્યું છે.
સવારથી સાંજ સુધી હલાલ રીતે દુનિયાનો ધંધો કરવો.
સાંજના જમાતખાને આવી બંદગી કરવી.
રાતના આરામથી સુઇ આસાએશ લીધા પછી, પરોઢીયાના
નુરી ટાઇમે જમાતખાને આવી બંદગી કરવી.
આ બંદગી તે ત્રણ વખતની દુવા છે.
સાંજની તથા સોમણીની તે સાંજના ગુજારવી.
સબુહની દુવા તે પરોઢીએ ગુજારવી.
દુવા નહિ પઢનાર અલ્લાહતઆલાનો અહેસાન ભુલી જાય છે.
તે અલ્લાહના અનુપકારી થઈ પોતાના નફસપર જુલમ કરનાર છે.
ભાઇઓ ત્રણ વખતની દુવા બંદગી ગુજારવામાં આળસ કરશો નહિ

પાઠ ૧૦ પીર સદરૂદીનની શિખામણ

સતગુરૂ તણી શિખામણ સાચી,
સાંભળો રીકીશરો મિલો મન રાચી.

દિન ઉગે કરો ધરમસું ધંધા,
સાંજ પડે થઇ રહો સાહેબજીકા બંદા.
ગતમાં આવી કહો હ્ય જંદા,
મુનિવર કેરી એ છે સંજ્ઞા.

× × × ×

સો ગાળ સાંખી ક્રોધ ન કરીએ,
અવગુણ કરે તો સું ગુણ કરીએ.
આપણથી નાનેરો રાઇ,
તેને કહી બોલાવો મોટેરો ભાઇ.
મીઠે વચને બોલાવો વીરા,
તો તમારે મુખડે ઝળકે હીરા.

પાઠ ૧૧. નેકી.

વહેવારમાં પ્રમાણિક રહેવું.
હંમેશાં સાચું બોલવું.
ભૂલ છુપાવવા જુઠું બોલવું તે બાયલાપણું છે.
સાચને કદી આંચ નથી.
અંતે સત્યનો જય છે.
કદિ ગુસ્સે થવું નહિ.
કોઇનાપર જુલમ કરવો નહિ.

કોઇની નિંદા કરવી નહિ.
કોઇનાપર આળ ચડાવવું નહિ.
મન હંમેશાં પવિત્ર રાખવું.
દીલમાં ખરાબ વિચારો પણ ન કરવા.
સર્વથી હળીમળીને ચાલવું.
આખી જગતનું ભલું થાય એમ ઇચ્છવું.
પરોપકારનાં કામો કરવાં.
અહંકાર ન કરવો.
કોઈની અદેખાઈ ન કરવી.
કોઇને કંઇ ઇજા ન કરવી.
નેકીના નિયમો પાળનારપર ખુદા ખુશી રહે છે અને તેનું આ લોકમાં પરલોકમાં ભલું થાય છે.
ખુદાપસંદ કામો કરવાં.

પાઠ ૧૨. પવિત્રતા.

વજુઃ—પવિત્ર મકાનમાં અપવિત્રપણે જવું સારૂં નથી. માટે હંમેશાં સવારસાંજ જમાતખાનામાં આવતાં પ્રથમ હાથ, પગ, મોંહ ધોઇ નજાસતથી પાક થવું.

હયજંદા કાયમ પાયાઃ—જમાતખાનામાં દાખલ થતાં "હયજંદા" બોલવું, એટલે સામેથી કાયમ પાયા" સંભ-

બાણે એનો અર્થ એ છે કે, ખુદાઇ નુર હાઝરઇમામ હમેશાં હૈયાત—કાયમ છે. તે નુરની અમને ઓળખાણ થઈ છે.

દુવા કરાવવી—ને પછી મુખી સાહેબના સામે ઉભા રહી હાથ જોડી "તોબા તોબા તકસીરદાર બંદા સીરતા પા ગુનેહગાર" બોલી મુખી સાહેબનો હાથ બે હાથો વચ્ચે લઇ નમવું. આ વખતે મુખી સાહેબ કહે છે કે "નિયતમુરાદ કબુલ" આનો અર્થ એવો છે કે, હું તકસીરદાર બંદો માથાથી પગ સુધી ગુનેહગાર છું એમ કહેવામાં આવે તેના જવાબમાં તમારા દીલની ઉમેદો ખુદા પૂરી કરે, એમ મુખીસાહેબ દુવા કરે છે. આવી રીતે દુવા કરાવવાથી આખા દિવસના અજાણપણામાં થએલા ગુનાહ બળી જાય છે. જેમ જ્ઞાને શરીફમાં કહ્યું છે કેઃ—

ગતમાં આવીને કરાવો દુવા,
તો પ્રાયશ્ચીત જાય, નિરમલ થાય તારા જીવના વધાવા.

પાઠ ૧૩. માબાપની સેવા.

હસનઅલી અને કાશમઅલી બન્ને સગાભાઇઓ હતા પણ તેઓના સ્વભાવમાં જમીન આસમાન જેટલો ફરક હતો. હસનઅલી માબાપની સેવા કરનાર હતો. તે તેનો દરેક હુકમ માનતો. નાનાં ભાઈ ભાંડુઓને સંભાળતો. માબાપ બતાવે તે

કામ ખંતથી કરતો. માબાપ તેનાપર રાજી રહેતાં ને તેને દુવા આપતાં.

કાશમઅલીની રીતભાત હસનઅલીથી તદ્દન ઉલટી હતી. તે માબાપના સામો થતો, માબાપનું કોઇ કામ ન કરતો સારૂં સારૂં ખાવાનું અને સારાં કપડાં અપાવવાની હઠ કરતો અને બીજી ઘણી રીતે કનડતો. માબાપ તેનાથી બેજાર રહેતાં, અને તેઓનું મન બળતું.

બન્ને છોકરા ઉમર લાયક થતં તેઓને પરણાવ્યા. મિલ્કતની વહેંચણી કરી આપ્યા પછી તેના માબાપ કાળે કરી દુનિયાં છોડી ગયાં.

હસનઅલીને વેપારમાં ખુદાએ બરકત આપી. તે માલદારને ઇજ્જતદાર થયો. તેની સ્ત્રી ને છોકરાં ફરમાન બરદાર હતાં જેથી તેનો ઘર સંસાર સુખી નિવડયો, અને લોકોમાં આબરૂ વધી.

કાશમઅલીની સ્ત્રી કજીયાખોર ને છોકરા સ્વચ્છંદી હતા, તે જુગાર રમતા. ઘરમાંથી ને દુકાનમાંથી પૈસા ચોરી જતા. ઘરના સંતાપથી કાશમઅલી હંમેશાં બેચેન રહેતો અંતે તેને અસાધ્ય વ્યાધિ લાગુ પડતાં તેનું અકાળ અવસાન થયું.

આ બે ભાઇઓની હકીકતપરથી માણસો ખુલ્લી રીતે કહેતાં કે— માબાપની દુવાથી હસનઅલીની દુનિયા અને દીન

બન્ને સુધર્યા અને માબાપને દુઃખ દેનાર કાશમઅલીનું બધું બગડ્યું.

પાઠ ૧૪. સંપ

આપણા હાઝરઇમામનાં ફરમાન મુબારકનાં પુસ્તકો વાંચતાં તમને જણાશે કે તેમાં અમુલ્ય બોધ ભરેલો છે દરેક હીરા અને મોતી જેવા બોલો છે. હળીમળીને ચાલવા વિષે તેમાં બધા કરતાં વિશેષ ભલામણ કરવામાં આવી છે. સંપ વિષે એક દષ્ટાંત ફરમા૦ છે. તે આ પ્રમાણે છેઃ—

૧૦૦ માણસો સાથે ચાલ્યા જતા હતા. તેઓની સાથે માલ હતો. તેને પાંચ ચોર મલ્યા તેઓએ ૧૦૦ જણાને લુંટી લીધા જ્યારે ૧૦૦ જણ શહેરમાં પહોંચ્યા, ત્યારે લોકોએ તેઓને પૂછ્યું કેઃ—તમો સો જણ છો છતાં તમોને પાંચ જણે કેમ લુંટી લીધા ? તેઓએ જવાબ આપ્યો કેઃ—અમો સો જણ હતા પરંતુ અમારાં દીલ જુદાં જુદાં હતાં, અને ચોર પાંચ હતા. પણ તેઓ એક દીલ હતા, તેથી તેઓએ અમોને લુંટી લીધા.

આ પંજે ભાઇઓનું દષ્ટાંત છે. પંજામાં પાંચ આંગળી છે. આખો પંજો સાથે છે, તો કેટલી કુવ્વત ધરાવે છે ! પંજેભાઇઓ એક દીલીથી ચાલશો તો ઘણીજ કુવ્વત પ્રાપ્ત થશે.

પાઠ ૧૫. સોબતની અસર.

હક મૌલાના સરકાર આગા સુલતાન મોહમ્મદશાહ દાતાર હાઝરઇમામે ફરમાવ્યું કે, હજરત ઇસા પેગમ્બર પોતાના અસહાબો સાથે એક રસ્તે થઇને ચાલ્યા જતા હતા, ત્યાં સામેથી એક માણસ આવતો દીઠો. તેને જોઇ તેઓ નાઠા. જેમ વાઘને જોઇ માણસ નાસી જાય છે, તેમ વાટ છોડી માઇલ બે માઇલ દૂર ભાગી ગયા, અને ત્યાં ઉભા રહ્યા. અસહાબો ત્યાં જઇ પહોંચ્યા અને નાસી જવાનું કારણ પૂછયું કે, તમે વાઘ અને સિંહથી ડરતા નથી. ત્યારે આ ફકીર જેવા માણસને જોઇ કેમ નાસી ગયા? હજરત ઇસાએ અસહાબોને સમજાવ્યું કે, તે ફકીર જેવો માણસ ઘણો નાદાન હતો, તે માણસના કાનમાં કોઇ ઈલ્મની વાત જઇ શકે તેમ નહોતું, તેથી તે નાદાન જાહેલ પાસે ન જતાં ભાગી છુટયા.

નાદાન જાહેલથી દૂર નહિ ભાગી છુટો (તેની દોસ્તી કરશો) તો તમે તેની બાજી ખાઈ જશો, અને તમે પણ નાદાન થઇ જશો. નાદાનની દોસ્તીથી તમે ખરાબ થઇ જશો. નાદાન બેઇલ્મ માણસથી દૂર રહેવું ઘણું સારૂં છે.

ઇસમાઇલી શિક્ષણમાળા.

ભાગ ૨ જો.

પાઠ ૧. અરદાસ.

અલ્લાહના નામથી શરૂ કરૂં છું જે દયાળુ ને માયાળુ છે. ધર્મના દિવસનો ધણી. અમે તારીજ ભક્તિ કરીએ છીએ, અને તારીજ મદદ માગીએ છીએ. અમને સત્ય પંથ દેખાડ, કે જે પંથ પાળનારા ઉપર તેં પ્રસન્ન થઈ તેને ન્યામત આપેલ છે. પણ જેના ઉપર તેં કોપ કર્યો છે, અને જે સત્ય પંથથી વિમુખ રહી ભટકયા છે, તેનો રસ્તો દેખાડીશ નહિ.

ઓ, એક રૂપે ક્રમવાર પ્રકટ રહેલા જગતના જીવન રૂપ ખુદાઇ નુર, હું તને શુદ્ધ ભાવથી નમન કરૂં છું. તારા ઉપરના નિર્મળ પ્રેમની નિશાની તરીકે મારૂં તન મન, અને ધન તને અર્પણ કરવાનો કોલ (બયત) આપું છું. તારા નુરાની દીદારની તલબ એજ મારી બંદગી અને એજ મારી મુક્તિ. મને દયા કરી તારા કૃપાપાત્ર ભકતોના સંઘમાં ભેળવ અને તારો કોપ પામનાર ભટકતા અજ્ઞાનોથી બચાવ.

" તે પહેલો અને છેલ્લો, અને જાહેર અને છુપો છે, અને તે સર્વ ચીજ જાણનાર છે." (સુરતુલ હદીદ આયાત ૩.)

પાઠ ૨. ઉસુલેદીન.

ઉસુલેદીન યાને દીનનાં મુળ તત્વો પાંચ છે.

૧. તોહીદ ૨. અદલ ૩. નબુવત ૪. ઇમામત ૫. કયામત.

૧. તોહીદ—ખુદા એક છે તે નુર રૂપે અખંડ પ્રકાશે છે.

૨. અદલ—ખુદા ઇન્સાફી છે, કોઇનાપર જુલમ કરતો નથી. બંદો કૃએલ મુખત્યાર છે. જેવું કરે તેવું પામે.

૩. નબુવત—જગતની ઉત્પત્તિ પછી દરેક કોમોને તેમની ભાષામાં ઉપદેશ દેવા પરવરદેગારે એક લાખ ચોવીસ હજાર પેગમ્બરો મોકલ્યા છે. પહેલા હજરત આદમ અ૦ અને સૌથી છેલ્લા નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ છે. ખાતેમુન અંબીયા છે. એટલે તેમના પછી કોઇ પેગમ્બર થનાર નથી.

૪. ઇમામત—ખુદાનું નુર એક પછી એક ઇન્સાનના જીસમમાં હંમેશાં દુનિયાપર પ્રકટ રહે છે, તેને ઇમામ કહે છે. નબીમોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ પછી પહેલા ઇમામ હજરતઅલી અ૦ થયા અને તેની પવિત્ર આલ ૪૮ મી પેઢીએ હાલના ઇમામ મૌલાના સુલતાન

મોહમ્મદશાહ હાઝરઈમામ છે. તે ઇમામની આલ કયામત સુધી કાયમ રહેશે.

૫. કયામત—મરણબાદ કરેલાં કરતબ્યોનો જવાબ દરેક ઇન્સાનને દેવો પડશે. તે હિસાબ દેવાના વખતને કયામત કહે છે.

પાઠ ૩. ફુરૂએદીન.

ફુરૂએદીન એટલે દીનની શાખાઓ ૬ છે.

૧. નિમાજ, ૨. રોજા, ૩. હજ, ૪. જકાત, ૫. ખુમસ. ૬. જેહાદ

ઇસ્લામી ઉલમાઓએ યોજેલી ઉપલી ૬ ફુરૂઓને આપણા બોધ ગુરૂઓએ નીચેના સ્વરૂપમાં બતાવી છે.

૧. દુવા, ૨. વ્રત—પરહેજગારી, ૩. દરખાનું ૪—૫. દશોંદ, ૬. સંયમ.

૧. દુવા—ખુદાની બંદગી દરરોજ ત્રણ વખત પડવાની દરેક ઇસમાઈલીપર પહેલી ફરજ છે, તેના ટાઇમ ૧ સબુહની દુવા, ૨ સાંજની દુવા, ૩ સોમણીની દુવા.

૨. વ્રતપરહેજગારી—જે કામ કરવાની ખુદા રસુલ અને ઇમામે મના કરી હોય તે હરગીજ ન કરવું, એવી ટેક પાળવી.

૩ દરખાનું—જે ઇમામનો વારો હોય, તેની દરેક મુરીદે એક જરૂર બયત કરવી જોઇએ. એટલે ઇમામના મુરશીદ-પણાનો ઇકરાર કરી તેમનો હુકમ માનવાની કબુલાત આપવી.

૪—૫ દશોંદ—કમાણીનો આઠમો ભાગ ચોકખો હિસાબ કરીને જમાનાના ઇમામને ભેટ કરવો.

૬ સંયમ—કર્મેન્દ્રિયો અને જ્ઞાનેન્દ્રિયો જ્યારે ગુનાહનાં કામો કરવા લલચાવે ત્યારે સત્યના હથિયારોથી તેના સામે થઇ, કુવિચારોનો ક્ષય કરવો—આ નફસ સામેની લડાઇને જેહાદે અકબર કહે છે.

પાઠ ૪. તોહીદ (ઉસુલ ૧).

નીરાકારના અંધકારમાંથી " હું " એ શબ્દરૂપી નુર પ્રથમ પ્રકટયું. એ નુરથી નબીમોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ નું નુર સ્રજ્યું, અને નબીના નુરમાંથી બધી આલમ બનાવી. નુરરૂપે પ્રકટ થએલ ખુદા જગતમાં અજવાળારૂપે અખંડ પ્રકાશી રહ્યો છે. તે વિષે કુરઆનેશરીફ સુરે નુરની આયાત ૩૫ માં આ પ્રમાણે છે કેઃ—

" અલ્લાહ આકાશો અને પૃથ્વીનું નુર છે. તે નુરનું દ્રષ્ટાંત એક ગોખલા જેવું છે. કે જેમાં દીવો છે. જે દીવો એક કાચ (ના ફાનસ) માં છે. કે જે કાચ જાણે કે એક ચકચકિત તારો હોય તેવો છે. તે પવિત્ર મુબારક ઝાડ (ના તેલ) થી સળગાવવામાં આવે છે. તે જીત વૃક્ષ છે. તે ઝાડ પૂર્વ દિશાનું નથી અને તેમજ પશ્ચિમ દિશાનું પણ નથી. તેનું તેલ લગભગ પોતાની

મેળે સળગે એવું છે. અગર જો કે તેને આગ અડકી ન હોય. તે સફાઇને લીધે પ્રકાશ ઉપર પ્રકાશ છે. ખુદા પોતાના નુર વડે જેને ચાહે છે તેને રસ્તો બતાવે છે."

ઉપલી આયાતમાં જ્યાં "પ્રકાશ ઉપર પ્રકાશ" એવો અર્થ કરવામાં આવેલ છે તે મુળ શબ્દો "નુરન અલા નુર" છે. જેથી મતલબ "એક પછી એકમાં નુર પ્રકટે છે, એ છે." અને ખુદા પોતાના નુર વડે જેને ચાહે છે તેને રસ્તો બતાવે છે. એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે ખુદાઈ નુર એજ છે તે ખુદાઇ નુર એજ "ઇમામ" આથી સિદ્ધ થાય છે કેઃ—હિદાયતના ચિરાગ ઇમામમાં ખુદાઇ નુર દર જમાનામાં જલવાગાર હોય છે. ઇમામનુ જીસમ કાંઇ ખુદા નથી પણ ઇમામમાં ખુદાઇ નુર છે. એજ તોહીદના ઉસુલનો ખરો ભેદ—સાર (તત્વ) છે

પાઠ ૫. અદલ. (ઉસુલ ૨)

ઇમાનદારોને વાજબ છે કે જેમ ખુદાની વહદાનિયતનો ઇકરાર કરવો તેમ ખુદાવંદ તઆલા ઇન્સાફી છે એમ માનવું. ખુદા કોઇનાપર જુલમ કરેજ નહિ, દરેક માણસ પોતાની કરણીનાં ફલ પામે એ વાત પણ સર્વમાન્ય છે. સુકૃત્ય કરનાર જન્નતનાં સુખ પામશે અને પાપ કરશે તે દોજખમાં બળશે.

એમ દુનિયાંપરના બધા ધર્મોપદેશકોનો બોધ છે તે સત્ય છે. આપણા બોધ ગુરૂ પીર સદરૂદીન સાહેબે ફરમાવ્યું છે કેઃ—

વાવસો તેવું લણશો, આ સંસારિયા માહિ;
વણ વાવ્યાં જેણે લણ્યાં, તે પીર કહો મુજને દેખાડો.

મોમનપણાની એક નિશાની એ છે કે, ખુદાએ તેને જેવી સ્થિતિમાં મૂકયા હોય તેપર સંતોષ રાખી પ્રમાણિકપણે રહે; અને જાણે કે સુખ દુઃખ હાનિ લાભ એ પોતાનાંજ કર્તવ્યોનું પરિણામ છે. માટે અસત્ય આચરણથી ઉન્નત્તિ ઇચ્છી પાપ કર્મ કરવાં તે ગુનાહોની મોટી જવાબદારી માથે લેવી છે, અને તેનાં ફળ આ દુનિયામાં કે પેલી દુનિયામાં ભોગવવાં પડશે. એ લક્ષમાં રાખી સચ્ચાઇથી વર્તન કરનાર શખ્શજ ખરો ખુદાના આદીલપણાનો કાએલ છે.

પાઠ ૬. નબુવત. (ઉસુલ ૩)

દુનિયાની ઉત્પત્તિ પછી મનુષ્યોને હક રાહ દેખાડવા માટે ખુદાવંદ તઆલાએ દરેક કોમને પોતાની ભાષામાં હિદાયત મલે તે માટે હાદી મોકલ્યા છે. જેમ ખુદાપાક ફરમાવે છે કેઃ—

"દરેક કોમપર તેઓની ભાષા સાથેજ અમે પેગમ્બરો મોકલ્યા છે. એટલા માટે કે તે તેઓના માટે વર્ણન કરે."

(સુરે ઇબ્રાહીમ આયાત ૪).

બધા મળી એક લાખ ચોવીસ હજાર નબીઓ થયા છે. સૌથી પહેલા હજરત આદમ અ૦ અને સૌથી છેલ્લા હજરત મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ એવણ ખાતેમુન અંબીયા છે એટલે તેના પછી કોઇ નબી થનાર નથી.

છેલ્લા નબી પછી અલ્લાહ તઆલા તરફથી હિદાયતનું કામ કરનાર ઈમામ છે. જેમકે નબીમોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ એ પોતાના અંતિમ વખતે, આખરીહજથી પાછા ફરતાં ગદીરે ખુમની જગ્યાપર પોતાનું ચાર્જ હજરતલી અ૦ ને સોંપ્યું હતું. આપણા બોધ ગુરૂ પીર સદરૂદ્દીન સાહેબ ફરમાવે છે કેઃ—

નબી મોહમ્મદ બુઝો ભાઈ,
તો તમો પામો ઈમામ.

પાઠ ૭. ઇમામત. (ઉસુલ ૪)

હજરત નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ જ્યારે આ ફાની દુનિયાં છોડી જનાર હતા, તે પહેલાં હજથી પાછા ફરતાં ગદીરે ખુમ નામની જગ્યાપર તેમને ખુદાઈ સંદેશો મલ્યો કે હજરત મોલા મુરતજાઅલીને તમારા વસી જાહેર કરી દીઓ, જેમકેઃ—

" હે પેગમબર, ત્હારા પરવરદીગાર તરફથી જે સંદેશો ત્હારા તરફ નીચે મોકલવામાં આવ્યો છે તે તું પહોંચાડ. અને જો તું તેમ નહિ કરે તો તેનો સંદેશો તેં પહોંચાડ્યો નથી.

અને ખુદા તને માણસોથી બચાવશે. ખરેખર ખુદા કાફેર કોમને રસ્તો બતાવતો નથી.

(સુરે માયદા આયાત ૬૭.)

ઉપર મુજબ હુકમ થતાં એ જંગલમાંજ સભા ભરવામાં આવી જેમાં લગભગ સવાલાખ મુસલમાનોની હાજરી હતી. ઉંટોના કજાવાનું મેમ્બર બનાવી તેપર હજરતઅલી અ૦ ને તેડી જઇ, સૌને બતાવી; ખુદાનો સંદેશો સંભળાવી ફરમાવ્યું કેઃ—"જેનો હું મૌલા છું તેનો અલી મૌલા છે" વિ૦

પછી હજરતઅલીને ફરમાવ્યું કે, "યા અલી તમે મારા ભાઇ છો, મારા વસી, વારેસ છો." વિગેરે૦ હાજરીન મુસલમાનોએ હજરતઅલી અ૦ ની બયત લીધી. આવી રીતે મૌલા મુશ્કીલકુશા અલી પહેલા ઇમામ થયા, તેમના પછી પહેડી દર પહેડી આજ સુધી ઇમામત કાયમ છે અને કયામત સુધી કાયમ રહેશે, એમ પેગમ્બરે ખુદાનુ ફરમાન છે. હજરતઅલીથી ૪૮ મી પેઢીએ હાલના જમાનાના ઇમામ મૌલાના આગા સુલતાન મોહમ્મદશાહ હાજરઇમામ છે.

પાઠ ૯. કયામત. (ઉસુલ ૫)

ઇનસાનની કરણીના હિસાબનો દિવસ તે કયામત. તેના બે પ્રકાર કહ્યા છે. કયામતે સુગરા, અને કયામતે કુબરા, માણસ

મરણ પામે તે વખતે તેના કરતબ્યો જોઈ ઇન્સાફ કરી યોગ્ય બદલો આપવામાં આવે તે કયામતે સુગરા, યાને નાની કયામત. જેમ પીર બાબાપે જ્ઞાને શરીફમાં ફરમાવ્યું છે કેઃ—

રોજ કયામત દહાડો આવશે, અવતારે અવતાર,
સાહેબ લેખાં માગશે, એ નિચ્ચે જાણો નિરધાર.

સૃષ્ટિના અંતિમ દિવસે આખી આલમને એક જગ્યાએ ભેળા કરી હિસાબ પુછવામાં આવશે, તે દિવસની લંબાઇ પચાસ હજાર વર્ષની થશે. તે કયામતે કુબરા યાને મોટી કયામત. તે દિવસ સુરજ સવા નેજા પર આવી તપશે. પૃથ્વી તપીને ભુરામાંથી તપેલું લોઢું કાઢે તેવી થશે. પાપી લોકો તે સખત ગરમીમાં તપશે. પણ ધર્મિષ્ટ માણસો ઈમામના શિતળ છાંયા વાળા છત્ર નિચે હશે. જેમ જ્ઞાને શરીફમાં કહ્યું છે કે—

સતપંથીને સીરછત્ર ઢળશે, તેને અગ્નિ નહિ લુપે લગાર;
મહા દિન એળે જાશે, બેસશે શાહાપીરને પાસ.

હિસાબના અંતે નેક લોકોને જીન્નતમાં દાખલ કરવામાં આવશે, અને પાપીઓને દુઃખ ભરી દોઝખમાં મોકલવામાં આવશે.

આખરના દિવસનું યકીન રાખવું. ખુદાનો ખોફ દીલમાં કાયમ રાખી કુડકપટ, દગાફટકા કે જુલમનાં કામોથી દુર રહી હમેશાં નેકી ને પરોપકારનાં કામો કરવાં.

પાઠ ૯. દુઆ (કુરૂઅ ૧)

દરરોજ સબુહની, સાંજની અને સોમણીની એમ ત્રણ વખતની દુઆ યાને બંદગી ગુજારવાની દરેક ઈસમાઈલી મુરીદની પહેલી ફરજ છે. અને તે બંદગી કરવા માટે મુકરર કરેલા મકાન—જમાતખાનામાં જમાત સાથે દુઆ ગુજારવી તેમાં ઘણો સવાબ છે. પણ કોઇ અડચણના કારણે જમાતખાને ન પહોંચી શકાય, તો ઉપલા ટાઇમે જ્યાં હોઇએ ત્યાં દુઆ પડી લેવી જોઇએ. અગર દુઆના બોલો પડતાં આવડતા ન હોય તો "પીરશાહ" ના નામની પાંચ તસબી પડી પાંચ સુજીદા દેવાથી દુઆ કબુલ થાય છે, એમ આપણા હાઝર ઇમામે મુરીદોપર રહેમતની નવાજેશ કરી ફરમાન મુબારક કરેલ છે. પણ દરેક ઇમાનદાર માણસે પોતાના પરવરદીગારની યાદી ઉપલા વખતે કરવાની ટેવ પાડવી જોઇએ અને તે ટેક કદી ચુકવી ન જોઇએ, એ હાઝરઇમામના ઉપલા ફરમાનનો મતલબ સમજાય છે.

ત્રણ વખતની બંદગી વિષે કુરઆને શરીફ સુરેહુદની આયાત ૧૧૪ માં નીચે મુજબ ફરમાન છેઃ—

"દિવસના બે છેડા (સવાર ને સાંજ) અને રાતના પહેલા પહોરમાં બંદગી કરો. ખરેખર નેકી, બદીનો નાશ કરે છે. જીકર કરનારાઓ માટે આ શિખામણ છે."

પાઠ ૧૦. દુવા ભાગ ૨ જો.

આપણા પાક શીયા ઇમામી ઇસમાઇલી મઝહબની બંદગી જે રૂપમાં આપણા બોધગુરૂ પીર સદરૂદ્દીન સાહેબે ફરમાવી છે તેને "દુવા" એવું નામ આપેલું છે. એ દુવામાં ઉપરના પાઠમાં બતાવેલા પાંચે મુદ્દાનો ઘણી વાજબી રીતે સમાવેશ થએલો . જેમકે:—

૧. સચ્ચો વચન સુબહાન અલ્લાહ તથા લાઇલાહા ઈલલ્લા હુલ હૈયુલ કૈયુમ, વગેરે પાઠોમાં ખુદાવંદ તઆલાની બુઝોરગી વખાણવામાં આવી છે.

૨. તોબો તોબો તકસીરદાર વિગેરે પાઠો બંદાની ગીરીયા જારીથી ભરપુર છે..

૩. દુવામાં સત્તર સુજીદા છે, એ સતર ઠેકાણે પાક હાઝર- ઈમામના ખુદાઈ નુરને આપણે નમન કરીએ છીએ, અને આપણી બંદગી એ રૂહાની પિતાના વસીલા સાથે ગુજા- રીએ છીએ.

૪. પંજપાટીની દુવામાં બંદો ઘણીજ ગીરીયા જારી સાથે પોતા ઉપર ખુદાવંદ તઆલાની રહેમત અને બક્ષિશ માગે છે.

૫. યા શાહ ફઝલ વ રહેમત કરીએ. યા શાહ પીરવકીલ જુમલો જમાત, દુવા નિયત ખએર, મોટા સુજીદા એ ફકરા-

એમાં ખુદાવંદ તઆલાની સર્વે મખલુકાત, રાજા પ્રજા સર્વેના હકમાં નેક દુવા ગુજારવામાં આવે છે.

પાક ઇસ્માઇલી દુવામાં જેવી અસરકારક રીતે ઉપલા પાંચે મુદ્દાનો સમાવેશ થાય છે, તે સઘળા મુદ્દાનો તેવીજ અસરકારક રીતે બીજા કોઇ પણ ધર્મવાળાની બંદગીમાં સમાવેશ થએલો જોવામાં આવતો નથી.

પાઠ ૧૧. દુવાનો મહીમા.

આપણા માનવંતા બોધગુરૂ પીરસદરૂદ્દીન સાહેબે જે પાક દુવા આપણને શીખવવા મહેરબાની ફરમાવી છે, તે સર્વ ધર્મની બંદગી ઉપર શહેનશાહી મોટાઇ ભોગવે છે. તેની ખાતરી માટે શુદ્ધ મન રાખી ઇન્સાફની રીતીથી બતાવેલા પાંચે મુદ્દા વિષે ઇસમાઇલી દુવા તથા દુનિયાના બીજા ધર્મોની નિત્યની બંદગી વચ્ચે સરખામણી કરી જોવી.

દુવામાં પેગમ્બરોના વજીફાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. જેમકે હજરત આદમ અ૦ ને બહેસ્તથી જમીનપર મૂકવામાં આવ્યા ને બીબી હવ્વાથી જુદાઇ થઇ ત્યારે તેમણે ઘણો વખત ગીરીયાજારી કીધા પછી "સુબ્હાનઅલ્લાહ, શુકરનલિલ્લાહ, વલહમ્દોલિલ્લાહ, વ લાઇલાહા ઇલલ્લાહ" એ તસબી પડયા ત્યારે મુશ્કીલ આસાન થઇ.

હજરત યુનુસ નબીએ " લાઇલાહા ઇલ્લા અંતાસુબહાનક્ક, ઇન્નીકુન્તો મિનઝ ઝાલેમીન " ની તસબી પડી તેથી માછલીના પેટથી તેમનો છુટકારો થયો.

હજરત ઇબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહને નમરૂદે આગના ગંજમાં નખાવ્યા ત્યારે " હસ્બોનલ્લાહ વ નિયમલવકીલ, નિયમલમૌલા વ નિયમલનસીર " એ વાક્યોના સ્મરણથી અગ્નિ ગુલજાર બગીચો બની ગઇ હતી.

હજરત નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ ખૈબરપરની લડાઇમાં સંકટના વખતે " નાંદેઅલી " ની દુવા પડયા હતા જેની બરકતથી હજરત અલી અ૦ મે મદીનાથી આવી પહોંચી ખૈબરનો અજીત કિલ્લો ફતેહ કીધો હતો.

ઉપર મુજબ તકલીફના વખતે દુઃખથી છુટકારો મેળવવા નબીઓ જે વજીફા પડયા છે તેનો આપણી પાક દુવામાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે, ઉપરાંત " લાઇલાહા ઇલલ્લાહ હુલ હૈયુલ કૈયુમ " વિગેરે અલ્લાહનાં પવિત્ર નામો જે ફિરસ્તાઓ તસબીમાં પડે છે તે પણ આપણી દુવામાં પડવામાં આવે છે.

પાઠ ૧૨. દુવાના ટાઇમ.

દરરોજ સબુહની સાંજની અને સોમણીની એમ ત્રણ વખત દુવાની બંદગી ગુજારવાની દરેક ઇસમાઇલી મુરીદની

પહેલી ફરજ છે. નાના છોકરાઓ અને બાળાઓએ બચપણ-થીજ દુવા ગુજારવાની ટેવ પાડવી જોઇએ, અને દસ વરસની ઉમર થતાં તો દરેકનાપર દુવા પડવાની ફરજ થાય છે. જો સારે નસીબે ગતજમાતમાં જઇ દુવા ગુજારે, તો જેટલા માણસો ત્યાં એકઠા થયા હોય તે સર્વેની દુવાનો હિસ્સો તેને મળે છે. અને ઘણું પુન્ય હાંસલ થાય છે. પરંતુ કોઇ જરૂરી કારણસર જમાતખાને પહોંચી ન શકાય તો દુવાના ટાઇમે જ્યાં હોય ત્યાં દુવા ગુજારી લેવી. અગર દુવાના બોલો યાદ ન હોય તો "પીર-શાહ" ના નામની પાંચ તસબી પડવી અથવા યાદ કરવી અને પાંચ સુજીદા દેવા તેથી દુવા કબુલ થાય છે. આપણા હાજર ઇમામે મુરીદોપર કરમબક્ષિશ કરી આ પ્રમાણે ફરમાન કરેલ છે. તે જેવો પ્રસંગ હોય તે પ્રમાણે કરવું પણ એક દિવસમાં ત્રણ વખત દુવા પડવા ચુકવું નહિ.

ત્રણ વખતની બંદગી અને તેના ટાઇમ વિષે કુરઆને શરીફમાં ખુદાપાકનું નીચે પ્રમાણે ફરમાન છેઃ—

દિવસના બે છેડા (સવાર, સાંજ) અને રાતના પહેલા પહોરમાં (સોમણી દુવાનો ટાઇમ) બંદગી કરો. ખરેખર નેકી. બદીનો નાશ કરે છે. (દુવા—બંદગી ગુજારનારના ગુનાહ બળી જાય છે.) જીકર કરનારાઓ માટે આ શિખામણ છે—સુરએ હુદ આયાત ૧૧૪.

પાઠ ૧૩. દુવા વિષે પીરનો બોધ.

હંમેશાં ત્રણ વખતની દુવા બંદગી ગુજારવા વિષે આપણા બોધગુરૂ મહાત્મા પીરોએ ઘણે ઠેકાણે ભલામણ કીધી છે, તેમાંનો એક ફકરો નીચે આપ્યો છે,

૧. આસાજી સંજાવેલા મત કોઇ ચૂકો.
એ છે દીનની એધાણીજી.
એ વેલા તમને દીધી,
કીધી દીનની બારી. હરિ અનત.

૨. આસાજી બીજી વેલા યેહી જાણો,
રાત ઘડિ છ ગઇ જાણોજી;
એ તો બારી દરગાહ તણી,
ગુરથી થાઓ હોશિયર. હરિ અનત.

૩. આસાજી ત્રીજી સંજા પાછલી કહીએ.
ખટ ઘડિ પ્રમાણોજી;
એ તો બારી સ્વર્ગની ભણીએ.
લેવે ગુરનરને હાથ. હરિ અનત.

(પીર હસન કબીરદીન.)

મતલબ—એજ ખરો દીનદાર, અને તેણેજ દીનના દરવાજામાં પ્રવેશ કીધો કહેવાય, જે સવાર, સાંજ અને છ ઘડિ

રાત ગુજર્યા પછી એમ ત્રણ વખતની દુવા બંદગી કદી ચૂક નહિ, અને તેઓજ ઝમાને ઇમામના ફઝલો કરમથી બ્હેસ્તના અધિકારી થશે.

પાઠ ૧૪. દુવા વિષે ઝમાને ઇમામની તાકીદ.

દરરોજની દુવા—બંદગી ગુજારવા વિષે આપણા શિરછત્ર હાઝરઇમામ સરકાર આગા સુલતાન મોહમ્મદશાહ સાહેબનાં ફરમાન મુબારકપર આપણે ધ્યાન દઇએ, તે આ પ્રમાણે છેઃ—

જે માણસ દુવા નથી પડતો, અને જમાતખાને નથી જતો, તે માણસનું ઈમાન એવા બુંગલા જેવું છે કે, જેનો પાયો કાચો હોય અને ઉપર પત્થરની લાદીઓ જમીનપર હોય. બંગલાનો પાયો કાચો હોવાથી જ્યારે પવન લાગશે ત્યારે બંગલો પડી જશે. જે માણસની આદત જમાતખાનામાં જવાની છે, અને કોઇ દિવસ બંદગીનો વખત ચુકતો નથી. તે માણસના ઇમાનનો પાયો જમીનમાં ઉંડો છે, તે કદી પણ પડી જવાનો નથી. ગમે તેવું તોફાન લાગે તોપણ બંગલો પડી જવાનો નથી. તમે મન સાથે ચોકસી કરો અને આદત પાડો. કોઈ પણ વખતે દુવાનો ટાઇમ હાથમાંથી જવા દેતા નહિ. તમે જમાતખાને જઇ શકો તેમ નહિ બને તો તમારા ઘરમાંજ વખત ગુજારી લેજો. જો તમે દુકાને હો અને ઘરે પણ જઇ ન

શકો, તેમ જમાતખાનામાં પણ જઇ ન શકયા. તો દુકાનેજ વખત ગુજારી લીઓ, પણ તમે આદત પાડો; જો આદત નહિ પાડો તો આ મેવો તમો ખાઇ શકશો નહિ. (દુવાની બંદગીની લીજ્જત તમો મેળવી શકશો નહિ.) એક વખત બરાબર આદત પડી જશે તો, એવી સારી આદત તમારા હાથમાંથી જશે નહિ. બહરે રહેમત, પાના ૨૨૦.

પાઠ ૧૫. દુવાની બુઝોરગી.

એક દિવસમાં ત્રણ વખત દુવાની બંદગી ગુજારવાની ફરજ અને તેના ટાઇમ વિષે પરવરદીગારે કુરઆને શરીફમાં હુકમ ફરમાવેલ છે તે તમે વાંચી ગયા છો. વળી એ પવિત્ર બંદગીમાં મહાન પેગમ્બરો હજરત આદમ અ૦, હજરત ઇબ્રાહીમ અ૦, હજરત યુનુસ અ૦ અને આખર જમાનાના નબીમોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ વિગેરે ઉપર ગુજરેલી આફતોના વખતે તેઓએ અતિ નમ્રતા અને આજીજી સાથે જે જે દુવાઓ માગી છે તે વજીફાના ફકરાઓ તથા ઇસ્મે આઝમના પાક કલામો છે, એ તમે જાણ્યું છે. ઉપરાંત એક અગત્યના મુદ્દા વિષે કહેવાની જરૂર ધારીએ છીએ, તે એકેઃ—

દુવામાં " શાહદીદાર "નો પંજો લેવાનો સમય આવે છે, તે વખતે એક બીજાના હાથમાં હાથ આપી આંખથી આંખ

મીલાવી પરસ્પર "શાહદીદાર" એવા શબ્દો ઉચ્ચારવામાં આવે છે. અને તેનો મતલબ દરેક સહેલથી સમજી શકે છે કે, "અમે ખુદાપાકની સાક્ષીથી એકસંપીનો ઇકરાર કરીએ છીએ." એટલે હંમેશાં આપસમાં હળીમળીને ઐકયતાથી રહેશું, એમ એકબીજાને કબુલાત આપીએ છીએ. આવી રીતે આપણી રોજની દુવા બંદગી સમજુ માણસને એકસંપીનું મજબુત શિક્ષણ આપનારી છે.

આવી અમુલ્ય અને ઉંડા રહસ્યવાલી દુવાની બંદગીની બુઝારગી સમજો. તેની કદર કરો, પીર સદરૂદીન સાહેબનો ઉપકાર માનો, અને હંમેશ ત્રણ વખતની દુવા દીલના સાચા પ્રેમથી ગુજારવા કાળજી રાખો. દુવા પઢવાની હંમેશની ટેક પાળનારને અપૂર્વ આનંદનો અનુભવ થવા સાથે અજીમ ફાયદો હાંસલ થાય છે.

પાઠ ૧૬. દુવાં વિષે સંવાદ.

મોહમ્મદ—કેમ અલી, તમો ઇસમાઇલીઓ પાંચ વખતની નીમાજ મસજીદમાં પડતા નથી, પણ જમાતખાનામાં ત્રણ વખત દુવા પડોછો એ કુરઆને શરીફના શિક્ષણથી વિરૂદ્ધ નથી?

અલી—ભાઇ, અમો તો કુરઆન શરીફના હુકમ પ્રમાણેજ ઝમાને ઇમામની તાબેદારી કરીએ છીએ. ઇમામ અને કુરઆન બન્ને દુનિયામાં જગતના અંત સુધી સાથે રહેનાર છે, એમ નબી સાહેબનું ફરમાન છે. અમારા મઝહબની દરેક ક્રિયા ઝમાને ઇમામના હુકમ મુજબ થાય છે, અને ઇમામ કુરઆનથી વિરૂદ્ધ ફરમાન કરેજ નહિ.

મોહમ્મદ—તો પછી બધા મુસલમાનો તમારા જેમખાનામાં દુવા પડતા નથી, પણ મસજીદમાં નીમાજ પડે છે, જો કુરઆનમાં દુવા પડવાનું હોય તો તેઓ પણ તેમજ કરત.

અલી—અલ્લાહ અને ઇમામ સિવાય કુરઆન શરીફનાજ સંપૂર્ણ અર્થ બીજું કોઇ જાણતું નથી, એમ કુરઆન શરીફમાં જ ખુદાપાકનું ફરમાન છે.

મોહમ્મદ—ત્યારે શું ત્રણ વખતની બંદગી ગુજારવાનું ફરમાન કુરઆને સરીફમાં છે ખરૂં ?

અલી—અલબત, છે.

મોહમ્મદ—કયાં છે તે કહો જોઇએ ?

અલી—સુરેહુદની આયાત ૧૧૪ મા છે કેઃ—સવાર સાંજ અને રાતના પહેલા પહોરમાં બંદગી કરો.

મોહમ્મદ—અને ખાનામાં બંદગી કરવા વિષે કુરઆને શરીફમાં ક્યાં છે ?

અલી—સુરે નુરની આયાત ૩૬ મીમાં ખુદાપાક ફરમાવે છે કેઃ—
"જે ઘરોમાં ખુદાએ પરવાનગી આપી છે, તેમાં અવાઝ ઉંચો કરવામાં આવે, અને તેમાં તેનું નામ યાદ કરવામાં આવે, તે ઘરોમાં માણસો સવાર અને સાંજે તેની પવિત્ર યાદ કરી સ્તુતિ કરે છે."

મોહમ્મદ—ઘણું અજબ ! કુરઆન શરીફના આ ફકરાઓ ઉપર ઉલ્માઓનું ધ્યાન ખેંચાયું નથી. વારૂ. તમો દુવા પડો છો ત્યારે પશ્ચિમ તરફેજ સુજીદો કરવો જોઇએ એ નિયમ પાળતા નથી.

અલી—પશ્ચિમ તરફ સુજીદો કરવો એ ઠીક છે. પણ ખાનુ એ બએતુલ્લાહ છે. ત્યાં કોઇબી દિશામાં સુજીદો કરવામાં આવે તે અલ્લાહના સામેજ છે એમ અમારી માન્યતા છે. જેમ કુરઆન શરીફ સુરેબકર આયાત ૧૧૫ માં ફરમાન છે કે—"અને પૂર્વ અને પશ્ચિમ ખુદાનીજ છે, માટે જ્યાં તમો તમારૂં મ્હોં ફેરવશો ત્યાં અલ્લાહનો ચહેરો છે, ખરેખર ખુદા મહા ઉદાર અને દાના છે."

મોહમ્મદ—ખરેખર, તમો જે ત્રણ વખતની દુવાની બંદગી

ગુજારો છો તે અલ્લાહપાકના ફરમાન મુજબજ છે. તમારા આજના ખુલાસાથી મને ઘણો સંતોષ થયો છે; આજ પછી હું પણ ત્રણ વખતની બંદગી કરીશ.

પાઠ ૧૭. વ્રત પરહેજગારી (કુરૂઅર.)

પીર સદરૂદ્દીન સાહેબ જ્ઞાન શરીફમાં ફરમાવે છે કેઃ—

જો તું નફસાનિયતકું નાખે;
સબ રોજે રમજાન કે રાખે.

ઇન્દ્રિઓને કાબુમાં રાખનારજ ખરેખરો રોજો રાખનાર છે, તેણેજ આખા રમજાન માસનાં બલ્કે હમેશનાં રોજાં રાખ્યાં જાણવાં.

રમજાન માસનાં રોજા રાખવાં ઘણાં સારાં છે. એથી ગરીબનું દુઃખ સમજવાની કદર થાય છે. દીલ નરમ થાય છે અને દીલમાં દયાનો સંચાર પ્રકટે છે. અને હમેશનાં રોજાં એ છે કેઃ—

મગજમાંથી મગરૂરી કાઢી નાખી નમ્ર થઇ ચાલવું, આંખોથી બદ નજર ન કરવી પણ સર્વત્ર પ્રેમ દ્રષ્ટી—આત્મ દ્રષ્ટિથી જોવું. કાનથી નીંદા ન સાંભળવી, ખુદાની તારીફને ઇલ્મ શ્રવણ કરવું. જબાનથી જુઠું ન બોલવું, હમેશાં સત્ય બોલવું.

કોઇની નીંદા ન કરવી કે કોઈનાપર ખોટું આળ ન ચડાવવું. મોઢામાં હરામનો લુકમો ન જાય. હલાલ રોજી મેળવીને ખાવી. હાથથી કોનાપર જુલમ ન ગુજારવો, પણ તે થકી દાન સુકૃત્ય અને પરોપકારનાં કામ કરવાં. પગથી ખરાબ કામ તરફ ન ચાલવું, નેક કામ પ્રતિ કદમ ઉપાડી જવું. દીલથી ખરાબ ખ્યાલ ન કરવા, સત્ય વિચારો કરવા. એ વિગેરે પરહેજગારીના નિયમોનું પૂરેપૂરું પાલન કરનાર ખરેખરો અને હમેશનો રોજદાર છે.

પાઠ ૧૮. દશોંદ. (કુરૂઅ ૩-૪.)

કમાણીનો દસમો હિસ્સો તે હક ઇમામનો, અને ચાલીસમો હિસ્સો તે હક બોધગુરૂ પીરનો. એમ એકંદર આઠમો હિસ્સો ઝમાને ઇમામને નજર કરવો તેને દશોંદ કહે છે. તે પૂરા ઇત્તેકાદ અને મહોબતથી, કોઇનો હક તોડયા વગર કે હરામ રીતે નહિ પણ સચ્ચાઇ અને પ્રમાણિકપણે મેળવેલી રોજીમાંથી આપવામાં આવે તોજ ઈમામ પસંદ કરે છે. અને તે દાન ફલદાઈ થાય છે, અને આપનારને કુદરતી બરકત થાય છે.

સમાજના બાંધેલા ધોરણ મુજબ ફરજીયાત દાન આપવામાં આવે તે મહોબતથી આપેલા દાનના તુલ્ય ગણી શકાયજ નહિ. જેમ એક મહાત્માનું કથન છે કેઃ—

સહજ મિલ્યા સો દુધ બરાબર,
માંગ લીયા સો પાણી;
ખિંચ લીયા સો રક્ત બરાબર,
કબીર બોલ્યા વાણી.

ઇમામ પૈસાના મહોતાજ નજ હોય, દશોંદની ભેટ એ ઇમાનની કસોટી છે, ખરા આશેકો માશુકપર તન, મન, ધન કુરબાન કરી આનંદ મેળવે છે. જ્યારે ઇમાનની કચાસવાળા હોય તે તો આ વિષયમાં હંમેશા શકમંદજ હોય છે.

પાઠ ૧૯. દશોંદ દેવાની અગત્ય.

હક હલાલ રોજી મેળવી તેમાંથી હકદારનો હક આપી ઉપયોગમાં લેવામા આવે તે થકી અંતઃકરણ શુદ્ધ રહે છે, તેમાં નેક વિચાર સુસંકલ્પનો વાસ થતાં તે માણસનાં દરેક કામો પાપ રહિત અને બુદ્ધિપુર્વકના પરોપકારનાં હોય છે. જેમ જ્ઞાન શરીફમાં ફરમાન છે કેઃ—

હકની રોટી ખાઇએ, તો કદિક પડીએ પાર;
ગેર હકની રોટી ખાઈએ, તો અહાર તેવો ઓડકાર.

દશોંદ કાઢયા વગરનો પૈસો દરિયાના ખારા પાણી જેવો છે. ખારૂં પાણી વપરાશમાં લેવા લાયક નથી કે કોઈ રીતે ફાયદા કારક નથી. તે મુજબ દશોંદ કાઢયા વગરની કમાઈ વાપરવાથી.

બીમારી, ખોટ કે આગ પાણીથી નુકસાન પહોંચે છે. દશોંદ કાઢનારને તેવી આફતો નડતી નથી.

ઉનાળાના દિવસોમાં સુરજના તાપથી દરિયાનું પાણી દશોંદ તરીકે તેના ગુરૂ સુરજ પાસે જાય છે. ત્યાં તે ખારૂં મટીને અમૃત જેવું મીઠું બની પાછું વરસાદરૂપે નીચે પડી પૃથ્વીને આબાદ બનાવે છે, તે મુજબ હક કમાઇની દશોંદ હાઝરઇમામને પહોંચ્યા પછી આશિર્વાદના વરસાદરૂપે દેનારને બરકત આપનાર નિવડે છે.

જે માણસ દશોંદ પુરી આપતો નથી અને ઇમામનો હક પોતે પોતાના ઉપયોગમાં લે છે, તેથી તેના દીલરૂપી આયનામાં સફાઇ થતી નથી અને તેને નુરના પ્રકાશના દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી.

પાઠ ૨૦. દરખાનું (ફુરૂઅ ૫.)

ઝમાને ઇમામ—ખુદાઇ નુર જયાં બીરાજતા હોય, એ એમના રહેઠાણની જગ્યાને દરખાનું કહે છે. દરેક મુરીદે દરખાનાની મુલાકાત લઇ પવિત્ર નુર સ્વરૂપ હાઝરઈમામના ભાવપુર્વક દીદાર મુબારક કરી બયત કરે એટલે એમનો મુરશીદપણાનો હક સ્વીકારી જીંદગી પર્યંત એમની તાબેદારી—ફરમાં બરદારી

કરવાનો કોલ આપવાની ખાસ ફરજ છે. અને તે ઇસમાઇલી મુરીદોની હજ અકબર છે.

આ સબંધે આપણા હાઝરઇમામનું ફરમાન મુબારક નીચે મુજબ છે.

"પોતાની ઉમરમાં જે જેમો-હાજર ઇમામ હોય તેનો એક વખત કાંગવો ભરવો દરેક મોમનને વાજબ છે. એક વખત નવા જેમાની બયતમાં આવવું લાજીમ છે.

માબાપોને ખાસ કરીને વાજીબ છે કે, બચ્ચાંઓને પ્રથમ કાંગવો ભરાવીને મારા મુરીદ કરવા. ત્યાર બાદ તેનાં નામ પડાવવાં. જે લોકોએ મારા કાંગવા ભર્યા નથી તે લોકોએ મારો દીન કબુલ કરવાની સહી કરી નથી.

જે લોકોએ મારા કાંગવા ભર્યા છે, અને મારા મુરીદ થવાનો મને કોલ આપ્યો છે, તેઓએ પોતાના દીલ સાથે ચોકસી કરવી કે, આપેલો કોલ કદી પણ તોડવો નહિ.

(બહરે રહેમત. પાના ૯૪–૯૫)

પાઠ ૨૧. સંયમ. (ફુરૂઅ. ૬.)

ઇસ્લામી ઉલ્માઓએ ફુરૂએ દીનની છઠી ફુરૂઅ 'જેહાદ' વર્ણવી છે યાને ઇમામના હુકમથી રાહે ખુદામાં કુફારોના સામેની લડાઇમાં સામીલ થવું. ધર્મના રક્ષણની લડાઈમાં જોડાવા

કુરઆને શરીફમાં કહેવામાં આવ્યું છે. પણ વર્તમાન જમાનામાં એ ફરમાન બંધ બેસતું થાય નહિ. આજે એવી લડાઇઓ લડવાની જરૂર નથી. પણ અધ્યાત્મિક લડાઇ જેને સંયમ કરીને કહેવામાં આવે છે તેનીજ અગત્ય છે.

રસુલે ખુદાના જમાનામાં કુફારો સામેની લડાઇઓ બધી ફતેહ કીધા પછી એવણ સાહેબે ફરમાવ્યું કેઃ—

"નાની નાની લડાઇઓમાં ફતેહ મેળવી છે, હવે આપણને એક મહાન લડાઇ તરફ વળવાનું રહ્યું છે." (હદીસે નબવી.)

આવું ફરમાન સાંભળી અસહાબોએ અરજ કરી કે, યા નબી મકબુલ, હવે એવી કઈ લડાઇ બાકી રહી છે, જેને આપ મહાન લડાઇ કહો છો? રસુલ સ૦ મે ફરમાવ્યું કે, હવે આપણે પોતાના મનને જીતવાનું છે. યાને શરીરમાં રહેલા કામક્રોધાદિ છ રિપુઓને સત્યતાના હથિયાર વડે છેદી દીલ માંહેના શયતાની સામ્રાજ્યનો નાશ કરી રહેમાની આણ ફેરાવવી આત્મીક આનંદ મેળવવો જોઇએ.

આ પરથી ખુલ્લું સમજાય છે કે, નફસ અમારા સામે જીત મેળવવી તે મહાન જેહાદ છે.

પાઠ ૨૨. આબેસફા. ભાગ ૧ લો.

સતપંથ દીનમાં આબેસફા એટલે ઘટપાટની ક્રિયા ઘણી ઉત્તમ ગણાય છે. આબેસફા એટલે પવિત્ર પાણી. આ ક્રિયા કુરઆને શરીફમાં જે ગુઢાર્થ બાબતો ફરમાવેલી છે અને જેને ઝમાને ઈમામ સિવાય બીજું કોઇ જાણી શકતું નથી તે માંહેલી એક છે. પવિત્ર પાણી વિષે કુરઆને શરીફમાં નીચે પ્રમાણે ફરમાન છે.

"ખરેખર અમે તમારા માટે આકાશમાંથી પવિત્ર પાણી મુકરર કર્યું છે. કે જે વડે તમારા દીલને શુધ્ધ કરો."

સુરે માયદા

"ખરેખર અમે તમને કવસરની બક્ષિસ કરી છે."

સુરે કવસર આયાત ૧

જનાબ રસુલે ખુદાનું ફરમાન છે કેઃ— "કવસર એક પાણીનો ચશ્મો છે. જે ખુદાના તખ્ત નજદીક છે. તેમાંનું પાણી ઘણું નિર્મળ છે. અને તેમાં તસનીમ ભેળવવાથી તે પાણીનો મહિમા વધી જાય છે. તે ચશ્માના કિનારાપર કવસર પીવાનાં વાસણો પડેલાં છે. તે ચાંદરડા માફક ઝગમગે છે. ખાસ મુકરબ બંદા સિવાય બીજો કોઈ તે કવસર પી શકતો નથી, અને તેટલા માટે તે ચશ્માને સીલબંધ કરવામાં આવેલ છે. ખાસ

બંદા પોતે એ રીલ ખોલીને કવસર પીએ છે.”

ઉપલી અલંકારી બાબદો બધી ઘટપાટની ક્રિયાને લગતી જ છે એ દેખીતું છે.

પાઠ ૨૩. આબેસફા. ભાગ ૨ જો.

આપણા બોધગુરૂ પીર સદરૂદીન સાહેબે, બીજી ધાર્મિક તાલીમ માફક આ પવિત્ર પાણીની ક્રિયાનાં મંત્રો પણ ગુજરાતી ભાષામાં ફરમાવ્યાં છે

દરેક મઝહબી ક્રિયા જે કે મુરશીદ તરફથી મુકરર કરવામાં આવેલી હોય તે મુરીદોના ભલા અર્થે અને તેમની બહેત્તરી માટેજ હોય છે એમ માની શ્રદ્ધાપુર્વક અને સચ્ચાઈથી તે બજાવવામાં આવે ત્યારેજ ફળ પ્રાપ્તિ થાય એ દેખીતું છે. આ મતલબને લગતું ઘટપાટની ક્રિયાના સંબંધમાં મોલાના હાઝર ઇમામનું ફરમાન આ પ્રમાણે છે.

“ તમે નીયાઝ–આબેસફા પીઓ છો તેમાં માટી અને પાણીથી કાંઇ તમારૂં દીલ સાફ થતું નથી. પરંતુ જો ઇત્તેકાદ અને સચ્ચાઇથી તમે આબેસફા પીઓ છો, તેનાથી દીલ સાફ થાય છે. જો દીલમાં સચ્ચાઇ ન હોય તો ખાલી માટી અને પાણીનું નીયાઝ પીવાથી કાંઇ ફાયદો નથી. પહેલાં ઇમાન તથા

દીલ સાફ થાય તોજ ફાયદો પહોંચે. જે મારા સ્વરૂપને ઓળખતો નથી, તેને માટી અને પાણી પીવાથી કાંઇપણ ફાયદો થતો નથી.

(બહરે રહેમત પાના ૧૧)

પાઠ ૨૪. દરૂદનો મહીમા. ભાગ ૧ લો.

ખુદાપાક કુરઆને શરીફમાં ફરમાવે છે કેઃ—

"ખરેખર અલ્લાહ અને ફિરસ્તાઓ, નબી ઉપર દરૂદ મોકલાવે છે, હે મોઅમીનો તમો પણ મોહમ્મદ અને તેની આલપર દરૂદ પડો."

દરૂદ આ પ્રમાણે પડાય છે—

"અલ્લાહુમા સલ્લે અલા મોહમ્મદન વ આલે મોહમ્મદ."

અર્થ—હે ખુદા તું નબી મોહમ્મદ અને તેની આલપર રહેમત મોકલ.

"જનાબ રસુલે ખુદાનું કે ઝમાને ઇમામનું નામ બોલતાં, હાઝર ઈમામના દીદાર કરતાં અને દરેક ખુશીના પ્રસંગે દરૂદ પડવી વાજીબ છે.

દરૂદ પડવાનો સવાબ ઘણો અજીમ છે. એવી એક રિવાયત છે કેઃ—ખુદાવંદ તઆલાના મોટા હિસાબી ફિરસ્તાઓ જે

આસમાન પર વસે છે તેઓને શબે મએરાજના રસુલિલ્લાહે પૂછ્યું કે તમે શું શું હિસાબ કરી શકો ? તો કહે વરસાદના ટીપાં ટીપાંનો હિસાબ પણ અમે કરી શકીએ છીએ. પેગમ્બર સાહેબે પૂછ્યું, તમારાથી ન થઈ શકે એવો હિસાબ કોઇ હિસાબ છે ? ફિરસ્તાઓએ કહ્યું કેઃ—આપની ઉમત્તના લોકો સલવાત (દરૂદ) પડે છે ત્યારે એક કે બે સલવાત પડે તેના સવાબનો હિસાબ માંડ માંડ થાય પણ જ્યારે એકી વખતે તેઓ ત્રણ સલવાત પડે, તો તે સવાબનો હિસાબ અમારાથી થઇ શકતો જ નથી.

પાઠ ૨૫. દરૂદનો મહીમા ભાગ ૨ જો.

દરૂદનો મહિમા ઘણો છે. દરૂદ વગરની બંદગી અપૂર્ણ કહેવાય, જેથી દરેક મુસલમાન બંદગી કરતાં દરૂદ પડે છે.

દરૂદ એ વફાદારીનો કલમો છે. હજરત નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ અને તેમની આલપાકના દરેક ઈસ્લામીઓ પર અનહદ ઉપકારો છે, જેનો બદલો કોઇ રીતે વાળી શકાય નહિ, સિવાય કે દરૂદ પડી અહેસાનમંદ રહે.

ઇસમાઈલી આલમને તો દરૂદનું મહત્વ બધા કરતાં વિશેષ સમજવાની ખાસ જરૂર છે એટલા માટે કે, જ્યાં જ્યાં દરૂદ પડવામાં આવે છે તે દરૂદનો નુરાની હદિયો ઝમાને ઇમામને

મળે છે. જયાં જયાં અને જે જે શખ્સો દરૂદનો ઉચ્ચાર કરે છે તેના હકદાર ઝમાને ઇમામ થાય છે તે દરૂદના અર્થ પરથી સાફ સમજી શકાય છે.

આપણા હાઝર ઇમામનું ફરમાન છે કે :— "તમે જમાત ખાનામાં જઇ બંદગી કરો, તેમાં સલવાતો ઘણી પડજો તો મુશકીલ આસાન થશે ને ઘણો સવાબ હાંસલ થશે વિગેરે"

આપણી દરરોજની ત્રણ વખતની બંદગી–દુવામાં દરેક વેળા ૧૪ વખત દરૂદ પડવામાં આવે છે.

પાઠ ૨૬. પીરનો બોધ.

ચીલા છોડી દીનકા, ધાચા મત ખાઓ;
સુનો રે વાટારૂ બાવરે, મત ભૂલી જાઓ ... વરાણી.

સાથી એસા કીજીએ, જે કોઇ રાહા બતાવે;
ઉનકે સંગે ચાલીએ, મનમાં શક ન આવે. સુનોરે. ૧

સાથી તુજકું તો મિલે, જબ છોડે હું, હું;
સબ બાતાં સાંહીકું સોંપીએ, હરદમ કહેવે તુંહિ, તું. સુનોરે. ૨

એજી સાચા દીન રસુલકા, તમે સહી કરી જાણો;
જે કોઇ ચહાવે દીનકું, તાકું દીનમેં આણો. સુનોરે. ૩
સૈયદ મહમદશાહ આખવે, કલમાંહે સાથી કીજે;
પ્રેમ પયાલા નુરકા, ખાવા ભર ભર પીજે. સુનોરે. ૪

પાઠ ૨૭ મો. સ્તુતિ.

ખુદાયા બેહક્કે બની ફાતેમા,
કે બરકૌલે ઇમાં કુનમ ખાતમા;
અગર દઆવત રદ કુની યા કબુલ,
મનો દસ્તો દામન આલે રસુલ.

અર્થઃ— યા અલ્લાહ ! જનાબે બીબી ફાતેમા જોહરાં જીન્નતે ખાતુનની આલપાકના વસીલાથી, ઇમાનની સલામતી સાથે આ દુનિયાં છોડી જઇએ એમ માગીએ છીએ.

અમારી અરજ રદ કરવામાં આવે યા કબુલ થાય (તે તું મરજીવાન છે) પણ અમે તો આલે રસુલ (હાઝર ઇમામ) ની દામન પકડી રહ્યા છીએ.

ઇસમાઈલી શિક્ષણમાળા.

ભાગ ૩ જો.

પાઠ ૧. બંદગીની જરૂર.

આ જગત ખુદાવંદ તઆલાએ બનાવ્યું છે. તે સર્વ શક્તિમાન પરમકૃપાળુ પાક પરવરદીગાર આપણો ખાલેક બાદશાહ છે, આપણો માલેક છે. આપણે સર્વે ખુદાવંદ તઆલાના મખલુક એટલે બંદા છીએ, જ્યારે કુદરતની આ રચના સાબીત છે, ત્યારે વિચારી જોવાથી સાફ સિદ્ધ થાય છે કે, ખુદાવંદ તઆલા અને બંદાની વચ્ચે એક સગપણ છે, તે એકે ખુદા માલીક અને બંદા તેનો ગુલામ, અને એ સગપણના ધર્મ બજાવવા એ અચુક ફરજ થઇ પડે છે. ખુદાવંદ તઆલા દુનિયાનો રબ્બ છે તેથી સૌનું પાલણ પોષણ કરવું. એ તેની ફરજ છે, એ ફરજ જો તે ન બજાવે તો જગતનો નાશ થઇ જાય, પણ આપણે જોઇએ છીએ કે તે પોતાની ફરજ બરાબર બજાવતો રહે છે. જ્યારે આપણે બંદાએ પણ પોતાની ફરજ અદા કરવી જોઇએ.

દુનિયાના સર્વે ધર્મોમાં પોતાનો બંદાપણાનો હક અદા કરવા સારૂ કોઇને કોઇ જાતની ક્રિયાઓ ઘડવામાં આવેલી છે, જેની મારફતે બંદો પોતાના માલેક ખુદાવંદ તઆલા તરફની પોતાની ફરજ અદા કરે છે. એવી ક્રિયાઓને પ્રાર્થના, સંધ્યા, પ્રેયર, બંદગી, નિમાજ, દુઆ વિગેરે દેશ અને જ્ઞાતિ પ્રમાણે નામો આપેલાં છે. જ્ઞાતિભેદ પ્રમાણે બંદગી કરવાની ક્રિયાઓ જુદી જુદી જાતની દેખાય છે, છતાં પણ સર્વેનો અંતર હેતુ એક સરખોજ હોય છે, ગમે તે રૂપમાં ખુદાવંદ તઆલાની બંદગી કરવામાં આવે તોપણ તેમાં નીચે લખ્યા પાંચે મુદ્દા મુખ્ય માલુમ પડે છે.

(૧) ખુદાવંદ તઆલાની તારીફ અને બુઝોરગી.
(૨) બંદાની તકસીર, તથા તાબેદારી.
(૩) ધર્મના ઉપરી તરફની વફાદારી.
(૪) પોતાના ઉપર ખુદાવંદ તઆલાની રહેમત માગવી.
(૨ આખી મખલુકાતના હકમાં નેક દુવા ગુજારવી.

પાઠ ૨. દશોંદનો સ્વીકાર એ ઈમામની રહેમ છે.
ભાગ ૧ લો.

મુરીદોપર દયા કરી તેમના ભલાને ખાતર ઇમામે ઝમાન તેની દશોંદની ભેટ સ્વીકારી દુવા આશિષ ફરમાવે છે. તેઓને

પૈસાની બીલકુલ દરકાર હોતી નથી. જેમ પીરે જ્ઞાનમાં ફરમાવ્યું છે કેઃ—

તમે મત જાણો ગુર લોભી ધન;
એવો સંશય ન આણશો મન.

આ વિષયને લગતી એક લંબાણ કથા મસનવીમાં છે તેનો ટુંકો સાર એ કેઃ—

અરબસ્તાનના સુકા રેતાળ જમીનવાળા એક ભાગમાં એક ગરીબ આરબ કુટુમ્બ રહેતું હતું, તે ઘણી તંગ હાલતમાં આવી પડતાં સ્ત્રીના આગ્રહથી તે માણસે બગદાદના ખાલીફા પાસે મદદ માંગવા જવા નક્કી કર્યું, પણ બાદશાહની હજુરમાં કાંઇ કીમતી નજરાણું લઇને જવું જોઇએ તેની ફિકર થઇ પડી. સ્ત્રીએ કહ્યું કે, આ ચોમાસામાં આપણે વરસાદના મીઠા પાણીના ઘડા ભરી રાખ્યા છે. તેમાંનો એક ઘડો લઇ જાઓ, એ અમ્રત જેવા પાણીથી બાદશાહ ખુશી થશે. બાદશાહને યોગ્ય એજ કીમતી ભેટ ધારી તે હરખાયો અને પાણીના ઘડા સાથે ઘણા દિવસની તકલીફ ભરી મુસાફરીનાં સંકટો વેઠી આખર બગદાદમાં બાદશાહી મહેલ પાસે આવી પહોંચ્યો, અને દરબાનને કહ્યું કે, હું દુરનો રહીશ છું, બાદશાહ પાસે ઘણી ઉમદા ભેટ લાવ્યોછું, અને ઉમેદ રાખુંછું કે, એ થકી બાદશાહ ઘણા પ્રસન્ન

થશે અને મારી જન્મની ભૂખ ભાંગશે. દરબાને હજુરમાં હકીકત જાહેર કરી પરવાનગી મેળવી મુસાફરને બાદશાહ પાસે લઈ ગયો. પાણીનો ઘડો ભેટ ધરી દેતાં બાદશાહે તો ઘણી મહોબતથી સ્વીકારી સંભાળથી રખાવ્યો અને અરબની મહેમાનદારી—બરદાસ્ત કરવાનો બંદોબસ્ત કીધો.

પાઠ ૩. દશોંદનો સ્વીકાર એ ઈમામની રહેમ છે.

ભાગ ૨ જો.

થોડા દિવસ શાહી મહેમાનીની લીજ્જત ચાખ્યા પછી જ્યારે તેણે પોતાને વતન જવાનો ઇરાદો જણાવ્યો ત્યારે તેને કચેરીમાં બોલાવી, ઉમદા પોષાકોની બક્ષિશ આપી પેલો ઘડો સોના મહોરોથી ભરાવી આપ્યો, અને હુકમ કીધો કે આ મહેમાન રેતીનાં રણમાં ચાલીને આવેલ છે હવે તેને દજલાને રસ્તે વહાણમાં બેસાડી તેને મુલક રવાના કરવો.

અત્યાર સુધી તે અરબને એવું અભિમાન હતું કે, બાદશાહે મને ઠીક નવાજેશ કીધી છે. પણ મારો હદિયો તેના ઇનામ કરતાં કીમતમાં ઘટે તેવો નહતો. બાદશાહે દુનિયામાં કોઈ દિવસ નહિ ચાખી હોય એવી ન્યામત મેં ભેટ ધરી છે. પણ જ્યારે રાજ્ય સેવકો તેને દજલાને કિનારે લાવ્યા અને તેણે એક સમુ-

દ્રની મિસાલ મીઠા પાણીનો મોટો ભંડાર જોયો, જેમાં મોટાં મોટાં વહાણો આવજા કરતાં હતાં. ત્યારે તેની મગરૂરી તુટી ગઇ, અને તેના મનને નિશ્ચય થયો કે, બાદશાહે પોતાના ઉદાર દીલે મને ન્યાલ કરવા મારો અલ્પ હદિયો કબુલ કીધો છે, નહિ તો આ મીઠા પાણીનો અખુટ ભંડાર જેના શહેર પાસેથી બારે માસ વહ્યા કરે છે તેના પાસે મારા હદિયાની શી કીમત ! આવા વિચાર કરતો તે વહાણમાં બેસી પોતાને વતન રવાના થયો.

આપણે ચોકસ સમજવું જોઇએ કે, જે ચીજો આપણે ખુદાની રાહમાં અર્પણ કરીએ છીએ તે ગમે તેટલી કીમતી હોય, તોપણ ખુદાવંદ તઆલાના રાજ્યમાં એવી દરેક ચીજના દરિયા ભર્યા છે—ગંજ પડ્યા છે. એની મોટાઈ આગળ આપણી ભેટો તુચ્છ છે, છતાં તે સ્વીકારે એ તેમનો મોટો ઉપકાર માનવો જોઇએ.

પાઠ ૪. મસજીદ અને બાનું.

મસજીદ અરબ્બી ભાષાનો શબ્દ છે, અરબ્બી ભાષાનો નિયમ છે, કે મુળ શબ્દના આગળ કે પાછળ કાંઇક વધારો કરી નવો શબ્દ બનાવવામાં આવે છે, જેમકેઃ—

૧. "જલસ" એટલે બેસવું. તેની પહેલાં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી, તે કામ કરવાની જગ્યા "મજલસ" યાને બેસવાની જગ્યા એમ થાય છે.

૨. "કતબ" એટલે લખવું, તેની પહેલાં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી તે કામ કરવાની જગ્યા "મકતબ" યાને લખવાની જગ્યા એમ થાય છે.

૩. "દરસ" એટલે વાંચવું, તેની પહેલં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી તે કામ કરવાની જગ્યા "મદરસા" યાને શીખવાની જગ્યા એમ થાય છે.

૪. "શરક" એટલે ઉગવું, તેની પહેલાં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી તે કામ થવાની જગ્યા "મશરક" યાને સૂર્ય ઉગવાની દિશા એમ થાય છે.

૫. "ગરબ" એટલે આથમવું, તેની પહેલાં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી તે કામ કરવાની જગ્યા "મગરબ" યાને સૂર્ય આથમવાની દિશા એમ થાય છે.

તેવીજ રીતે "સજદ" એટલે સુજ્દો કરવો તેની પહેલાં "મ" અક્ષર ઉમેરવાથી તે કામ કરવાની જગ્યા "મસજીદ" એટલે સુજ્દો કરવાની જગ્યા એમ થાય છે.

આ મુળાર્થ ઉપરથી જાણી શકાશે કે, મસજીદ એ શબ્દનો ખરો અર્થ સુજીદા કરવાની જગ્યા થાય છે. એટલે બીજા શબ્દોમાં બોલીએ તો "ખુદાવંદ તઆલાની બંદગી કરવાની જગ્યા" એવો અર્થ થાય છે. કોઇ જગ્યા મસજીદ થવાને તેના-પર ગોળ અણીદાર મિનારા હોવાજ જોઇએ, એવી સરત નથી નથી, પણ જે જગ્યાનો ઉપયોગ ખુદાવંદ તઆલાના સુજીદા માટે થાય તે જગ્યા મસજીદ છે.

આપણી ઇસમાઇલી કોમમાં જે મસજીદો તરીકેની:જગ્યાઓ છે તેને જમાતખાનાં કહેવામાં આવે છે. અને એ 'ખાના' માં મસજીદ એટલે સુજીદાના ઠેકાણા માટે એક ભાગ ઠરાવવામાં આવે છે, અને તેનો ઉપયોગ મસજીદ શબ્દના મુળ અર્થ પ્રમાણે ઇબાદત્ત બંદગીને માટેજ થાય છે. વળી એવાં "ખાનાં" એટલે મસજીદો ફીસાદની જગ્યાઓ થઇ પડે તે માટે ઘણીજ દુર અંદેશી વાપરી તેનાપર કુલ અખત્યાર જમાનાના હાઝર ઇમામનો રહે છે, એવણ ઇમામ તે "ખાનાઓ" નો ઉપયોગ ખુદાવંદ તઆલાની બંદગી માટેજ થાય તેના માટે ખાસ ધ્યાન આપે છે.

આ પ્રમાણે જે જે મકાનો પાક પરવરદેગારની બંદગી માટે બનાવવામાં આવે છે તે બધાં પવિત્ર સ્થળો છે. પરંતુ

એટલું ધ્યાનમાં રહે કેઃ—મસજીદો તે મુફ્સદો એટલે ફીસાદની જગ્યાઓના હેતુસર થએલી ન હોવી જોઇએ, જેવી રીતે રસુલ સ૦ ના જમાનામાં કેટલાક ફીસાદીઓએ મસજીદે ઝરાર બનાવી હતી જેનો હેવાલ કુરઆન મજીદમાં છે તે વિષે આ નીચેના પાઠમાં લખવામાં આવેલ છે.

પાઠ ૫. મસજીદે ઝરાર ભાગ ૧ લો.

મસજીદ એટલે ખુદાવંદ તઆલાની બંદગી કરવાની જગ્યા એ વિષે તમે બરાબર સમજ્યા છો. પવિત્ર હેતુથી બનાવેલી એ પાક જગ્યામાં પરવરદીગારની યાદી શુદ્ધ નિષ્ટાથી કરવામાં આવે તેમાં ખુદા રાજી છે. પણ હશદખોર લોકો, જેઓ સલાહ સંપથી નીતિસર ચાલતી કોમમાં ફીસાદ નાખવા માટે અને બેદીલી ફેલાવવાના હેતુથી એવી હીલચાલ કરે તે પર ખુદાવંદ તઆલાની ના પસંદગી છે, કેમકે તે પરમકૃપાળુ પિતા શાન્તી અને સલાહથી રહેતી કોમમાં કંકાસ ઉત્પન્ન થાય એમ ઈચ્છતો નથી. આ વિષે મસનવી નામની કિતાબમાં એક હિકાયત નીચે પ્રમાણે છે.

નબી મોહમ્મદ મુસ્તફાના જમાનામાં અબુઆમીર કરીને એક મુનાફ્ક હતો. જંગે ઓહદમાં હારીને તે રૂમના મુલક

તરફ નાસી ગયો હતો. ત્યાં રહી નબીસાહેબની સામે થવા ફોજ તૈયાર કરવાની ગોઠવણ કરતો હતો. તેના ગોઠીયા અને મદદગાર મુનાફીકો જે મક્કામાં રહેતા હતા તેઓએ તેમના લખવાથી એક મસજીદ બંધાવી હતી એવા હેતુથી કે ત્યાં આવી તે નબીસાહેબની વિરૂદ્ધ બોધ કરે. ઇસ્લામીઓમાં ફાટ-ફુટ પાડવાની આ એક બાજી હતી.

જ્યારે નબીસાહેબ તબુકની લડાઇથી પાછા ફર્યા ત્યારે ઉપલી મસજીદ બનાવનારાઓએ તે મકાન ખુલ્લુ મૂકવાની ક્રિયા, એવણ નામદારના મુબારક હાથે કરવાની ખાહેશ બતાવતાં અરજ કરી કે, અમે અશક્ત અને ગરીબ માણસો માટે મસજીદ બનાવી છે, માટે આપ ત્યાં પધારો એવી અમારી ઉમેદ છે. તેઓ મોઢેથી એમ બોલતા હતા પણ દીલમાં તેઓનો ઇરાદો એવો હતો કે, નબી સાહેબ એ જગ્યામાં પધારે તો લોકો એમ જાણે કે, ખુદાના રસુલે તેઓનું કામ પસંદ કીધું છે.

પેગમ્બર સાહેબે મજકુર મસજીદ, જેનું નામ મસજીદે ઝરાર રાખવામાં આવ્યું હતું, તેમાં નિમાજ પઢાવવા અને તે મકાન ખુલ્લુ મૂકવાની ક્રિયા કરવા જવા ચાહયું. પણ તેટલામાં ખુદાવંદ તઆલા તરફથી મનાઇ હુકમ થતાં મુનાફકની દુષ્ટ ધારણા ઉઘાડી પડી ગઇ. અલ્લાહનું ફરમાન થયું કે "એ નબી

મુનાફ્ક લોકોની કાંઇ પણ દરકાર કીધા વગર તેઓની દુષ્ટ ધારણા કહી દે." આ પરથી નબી સાહેબે તેઓને કહ્યું કે, ઓ દગાબાજ લોકો, તમે મને ફરેબમાં નાખવા આવ્યા છો! ત્યારે તેઓએ ખુદાવંદ તઆલાના તથા કુરઆને શરીફના કસમ ખાઇને કહ્યું કે, અમે સારી ધારણાથી આવેલા છીએ. આપે ફરમાવ્યું કે, હું તમારા કસમ ખરા માનું કે ખુદાવંદ તઆલાનું ફરમાન ખરૂં માનું? મુનાફ્કોએ જવાબ દીધો કે, પાક કુરઆનના કસમ ખાઇને અમે કહીએ છીએ કે, આ મસજીદનો પાયો ખુદાના નામ પર છે. આપે ફરમાવ્યું મારા કાનમાં ખુદાવંદ તઆલાના શબ્દોના પડઘા પડી રહ્યા છે કે, "તમો જુઠા છો."

આ પછી મસજીદે ઝરાર બંધાવનારા એ ફીતનાખોર લોકોને નબી સાહેબે પોતાની હજુરમાંથી ગુસ્સા સહિત હાંકી કાઢયા, અને ઇમાનદારોને મોકલી મસજીદે ઝરારના મકાનને નાબુદ કરાવ્યું. જેમ કહ્યું છે કેઃ—

દુશ્મની કરવા દીનની કરી મસજીદ ઝરાર,
નબીજીએ જાણી લીધો મુનાફ્કોનો મક્કાર;
ઢાળી દીધી ધરાર, અમર ઇલાહી આવતાં.

પાઠ ૬. મસજીદે ઝરાર ભાગ ૨ જો.

મસજીદે ઝરારના બારામાં ખુદાવંદ તઆલા તરફથી હજરત રસુલે ખુદા ઉપર વહી નાઝીલ થઇ તે કુરઆને શરીફ સુરે તૌબાની આયાત ૧૦૭ થી ૧૧૦ માં નીચે મુજબ છે:—

અને કેટલાક એવા છે કે, જેઓએ નુકસાન કરવા માટે અને કાફરપણાને માટે અને મોમનોમાં જુદાઇ પાડવાને માટે અને જેણે અગાઉથીજ ખુદા અને પેગમ્બર સામે લડાઇઓ કરી છે તેની રાહ જોવા માટે મસજીદ બાંધી છે, અને ખચીત તેઓ સોગંદ ખાશે કે, અમે સારૂં કરવા સિવાય કાંઇ ઇચ્છયું નથી, પણ ખુદા સાક્ષી આપે છે કે, ખરેખર તેઓ જુઠું બોલનારા છે. (૧૦૭)

ઓ રસુલ, તું મસજીદે ઝરારમાં ઉભો નહિ રહે, પહેલે દિવસથીજ પરહેજગારી માટે જે મસજીદનો પાયો છે, તે ખચીત વધારે યોગ્ય છે, ને તેમાં તું ઉભો રહે. તેમાં એવા માણસો છે કે, જેઓ પાક થવાને ઇચ્છે છે; અને ખુદાવંદ તઆલા પાક રહેનારાઓને ચાહે છે. (૧૦૮)

શું ત્યારે જે કોઇએ પોતાના ધર્મનો પાયો ખુદાવંદ તઆલાના ડર અને તેની ખુશી પર નાખ્યો છે, તે વધારે સારો છે, કે જે કોઇએ પોતાના ધર્મનો પાયો નદીના પોલા અને પડું

પડું થઇ રહેલા કાંઠા પર નાખ્યો છે તે વધારે સારો છે? પછી લોકો તે સહિત દોજખની આગમાં પડે છે. ખુદાવંદ તઆલા જુલમગાર કોમને રસ્તો દેખાડનાર નથી. (૧૦૯)

તેઓના અંતઃકરણના કટકે કટકા થઈ જાય તે સિવાય જે પાયો તેઓએ બાંધ્યો છે, તે પાયો હંમેશાં તેઓના અંતઃકરણમાં શંકા ઉત્પન્ન કરશે, અને ખુદાવંદ તઆલા દાના—સમજદાર છે. (૧૧૦)

ખુદાવંદ તઆલાના ઉપલા ફરમાનોનો સાર એ નીકળે છે કેઃ—

જે મસજીદમાં ઝમાને ઈમામ કે જે નબી સાહેબ અને હજરતઅલીની ગાદીના વારેસ છે, તેમના વિરૂદ્ધ બોધ દેવામાં આવે તે મીસલ મસજીદે ઝરાર ગણાય.

પાઠ ૭. હજરત આદમ.

હજરત આદમ અ૦ ની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ વિષે કુરઆને શરીફમાં જુદે જુદે ઠેકાણે વર્ણન કરવામાં આવેલ છે. સુરે સાદની આયાત ૭૧ થી ૭૮ માં જે હકીકત છે તેનો સાર નીચે પ્રમાણે છે.

પરવરદિગારે ફિરસ્તાઓને હુકમ કીધો કે હું માટીમાંથી એક પુરૂષ પેદા કરીશ. તેમાં મારૂં નુર મૂકીશ ત્યારે તમે તેને સુજીદો કરજો. એ મુજબ સઘળા ફિરસ્તાઓએ સુજીદો કર્યો, પણ ઇબ્લીસે સુજીદો કર્યો નહિ. તેણે આપ વડાઇ કરી અને કાફર થયો. ખુદાએ કહ્યું કે, ઇબ્લીસ, તેં શા માટે સુજીદો ન કર્યો, જેને મેં મારા હાથે પેદા કર્યો છે, ત્યારે શું તેં આપ વડાઇ કરી અથવા તું ઉંચ્યા દરજાવાળો છે? શયતાને કહ્યું હું તેના કરતા ઉત્તમ છું. તેં મને આગથી પેદા કર્યો છે અને તેને માટીથી પેદા કર્યો છે. ખુદાએ કહ્યું, તું અહીંથી બહાર નીકળ, ખરેખર તું હાંકી કઢાએલો છે, અને તારા ઉપર મારા તરફથી લ્યાનત કયામતના દિવસ સુધી છે.

ઉપરની હકીકતથી ચોકખું સમજાય છે કે, ખુદાઇ નુર જે શરીરમાં જલ્વાગાર હોય તેને નમવાને જે આનાકાની કરે, અથવા શક લાવે કે ડહાપણ ડોળે તેના પર પરવરદિગારનો કોપ ઉતરે છે.

ઇબ્લીસે ગરૂરી કરી પરવરદિગારની ના ફરમાની કરી તેથી તેને સજા મળી. ત્યારે તેણે પોતાની કમાણીના બદલામાં માગી લીધું કે, આદમના વંશને હું આડે માર્ગે દોરવીશ. ખુદાએ

ફરમાવ્યું, સત્ય અમારા તરફથી છે, એટલે અમારા તરફથી હિદાયત કાયમ રહેશે, છતાં તારા કહેવા પ્રમાણે ચાલશે તે નર્કના અધિકારી થશે.

હજરત આદમ અ૦ અને તેમનાં પત્નિ બીબી હવાં જી-ન્નતમાં આરામથી રહેતાં. ત્યાં શયતાને તેમને ભૂલ થાપ આપી, ખુદાવંદ તઆલાની મના હતી તે ઝાડ માટે લલચાવ્યાં. આથી તેઓને દુનિયા પર આવવું પડયું. પહેલાં બન્નેને જુદાં જુદાં મૂક્યાં, પાછળથી તેમની તોબાહ સ્વીકારી ભૂલની માફી બક્ષી એકઠાં કીધાં. ત્યાર પછી તે ખેતી કરી ગુજરાન કરવા લાગ્યાં. તેમની ઘણી ઔલાદ થઈ, તેથી ક્રમે ક્રમે દુનિયા પર માણસ પ્રજા વધતી આવી. વર્તમાન આલમ હજરત આદમ અ૦ ની ઔલાદ હોઇ આદમી કહેવાય છે અને હજરત આદમ સર્વના દાદા હોઇ દાદા આદમ કહેવાય છે.

પાઠ ૮. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૧ લો.

ખુદા તેજ છે કે જેણે પોતાના પેગમ્બરને રસ્તો દેખાડ-નાર અને સત્ય ધર્મ સહિત મોકલ્યો છે, એટલા માટે કે તે ધર્મને સર્વ ધર્મ ઉપર સર્વોપરી બનાવે. અગર જો કે મુશરીક

લોકો તેનાથી નારાજ હોય–હે મોમનો તમને હું એવો વેપાર બતાવું જે તમને દુઃખદાયક શિક્ષાથી બચાવે, તમે ખુદા અને તેના પેગમ્બર ઉપર ઇમાન લાવો. (સુરે સફ આયાત ૮, ૯,૧૦)

હજરત નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ નો જન્મ ઇ૦ સ૦ ના છઠ્ઠા સૈકામાં અરબસ્તાનના મક્કા શહેરમાં થયો હતો. હજરતના પિતા અબ્દુલ્લાહ આપના જન્મ પહેલાંજ સ્વર્ગવાસ થયા હતા, અને માતા આમેના તેમને છ વર્ષના મૂકીને દેવ થયાં હતાં જેથી દાદા અબ્દુલ મુતલિબ એમની સંભાળ કરતા હતા, તેઓ પણ જ્યારે હજરતની આઠ વર્ષની ઉમર થઇ ત્યારે દુનિયા છોડી જતાં આ બાપ અને મા વગરના યતીમ બાળકની બહુ કાળજીથી પરવરીશ કરવાનું કામ પોતાના ફરજંદ અબુતાલેબને સોંપી ગયા હતા.

હજરતમાં બચપણથીજ અવર્ણનિય સદ્‌ગુણો હતા. તે સદા સાચું બોલતાં, સૌને સાચી સલાહ આપતા, તકરારો મટાડતા, ગામના છોકરાઓ આગળ ખુદા અને નીતિ વિષેની વાતો કરતા, એવી રીતે જે મહાન કાર્ય ભવિષ્યમાં આખા જગતને માટે કરવાનું તેમના માટે નિર્માણ થએલું હતું, તેની શરૂઆત કુદરતે તેમની પાસે આમ બચપણથીજ કરાવી હતી.

તેઓ ઘરમાં પણ એકાદ ખુણામાં ચુપાચુપ બેસી ગંભીર વિચારમાં પડી ગએલા વારંવાર જણાતા. રમવું, કુદવું, બુમ બરાડા પાડવા, કે એવાં બીજાં તોફાન મચાવી મુકવાં એ સાધારણ બાળકોમાંનું એક લક્ષણ તેમનામાં નહોતું.

પાઠ ૯. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૨ જો.

મૂર્તિ પુજા, ખોટા વહેમો અને નાના પ્રકારની અઘટિત રૂઢીઓથી ભરપુર એ જે હાલતના જમાનામાં થતા અનીતિમય વર્તનો જોઇ મહાન હજરત સલ્અમના પવિત્ર મન પર ઘણી અસર થતી, અને લોકો આ કુટેવો છોડી દઇ સત્યપંથે ક્યારે દોરાય એ જોવાની તેમની આતુરતા વધવા લાગી.

મહાન હજરતે આ વખતે પચીસમા વર્ષમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. તેમને ખાતરી થઇ ગઇ કે ખરા ખુદાને છોડી બનાવટી મૂર્તિઓની સેવા કરવી એ ખુદાના ફરમાનથી ઉલટું છે, તેથી તેમણે ખુદાના ધ્યાનમાં રહી મહાજ્ઞાન તરફ પોતાનું ચિત્ત ચોટાડ્યું. તેમના પવિત્ર આત્માને ધીરે ધીરે અનંત પુરૂષનું જ્ઞાન થવા માંડ્યું, અને જળકતી કારકિર્દીનાં પ્રાથમિક ચિન્હો દેખાવા લાગ્યાં.

બીબી ખદીજા નામે એક માલદાર વિધવા મક્કામાં રહેતાં હતાં. તેનો વેપાર અને વહીવટ સંભાળવા હજરત તેમના પાસે નોકર રહ્યા, પાછળથી બીબી ખદીજા આપના સદ્‌ગુણોથી આકર્ષાઇ તન મન ધનથી ફીદા થઇ આપનાથી લગ્નની ગાંઠથી જોડાઇ પોતાનું અહોભાગ્ય માનવા લાગ્યા.

તે બાદ પંદર વર્ષ લોકસેવા, પરોપકાર અને ભક્તિ કરવામાં નીકળી ગયા. પંદર વર્ષની ભક્તિએ તેમની આગળ ખુદાનો ખરો મહિમા જાહેર કરી દીધો અને તેમને નિરંતર ખુદાએ તઆલાના સહવાસમાં લાવી મુક્યા.

પાઠ ૧૮. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૩ જો.

તમારી વચ્ચે તમારામાંથી એક પેગમ્બર મોકલ્યો, જે તમારી પાસે અમારી આયાતો વાંચે છે, અને તમને પાક કરે છે, અને તમને કિતાબને હિકમત શીખવે છે, અને જે તમે પોતાની મેળે જાણતા નહોતા, તે તમને શીખવે છે.

સુરે બકર આયાત ૧૫૦—૧૫૧.

હજરતની જ્યારે ચાલીસ વર્ષની ઉમર થઇ ત્યારે એક વખત હીરા પર્વતની ગુફામાં માલીકના ધ્યાનમાં તલ્લીન થએલા

હતા ત્યાં રેશમની તખ્તી સહિત એક દિવ્ય પુરૂષ પ્રકટ થયો અને ગેબી અવાજ સંભળાવા લાગ્યા, બે વખત અવાજ આવ્યો કે "વાંચ." પણ બન્ને વખત હજરત કંઇ બોલી શક્યા નહિ. ત્રીજી વખત અવાજ આવ્યો કે "વાંચ." ત્યારે આપે કહ્યું કેઃ—"મને વાંચતાં આવડતું નથી." ત્યારે અવાજ આવ્યો કેઃ—"જે સાહેબે સઘળી ચીજો બનાવી છે, જેણે પોતાની અનંત કૃપાથી માણસને એક માંસના પિંડમાંથી પેદા કરી કલમનો ઉપયોગ કરતાં શીખવ્યો છે અને જેણે તેના આત્મા ઉપર જ્ઞાન પ્રકાશ ફેંકી વાકિફ કર્યો છે, તેવા સાહેબનું નામ દઇ વાંચ." (સુરએ અલક)

કુરઆને શરીફનું પ્રકટ થવું આ વખતથી શરૂ થયું તે વખતો વખત જારી રહ્યું અને ૨૩ વર્ષે પૂરૂ થઈ રહ્યું.

પોતે ખુદાવંદ તઆલાના પેગમ્બર થયા છે, એવા ગેબી શબ્દોના અવાજ સંભળાવા લાગ્યા, શરીરમાં ધ્રુજારી છુટી, ઘેર આવી પોતાની પત્નિને એ હકીકત કહી, બીબી ખદીજાએ દિલાસો આપ્યો અને કહ્યું કેઃ—આપ જરૂર ખુદાના પેગમ્બર થયા છો.

પાઠ ૧૧. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૪ થો.

મહાન હજરત સલ્અમે હવે ઇસ્લામને જાહેર કરવાનું કામ ઉઘાડી રીતે શરૂ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. એક વખત ઘણા આગેવાન માણસોની સભામાં ભાષણ કરતાં આપે ફરમાવ્યું કેઃ—

ભાઇઓ, તમો સજાને લાયક થાઓ અને દોજકની આગમાં પડો તેટલા માટે તમને ચેતવણી આપવાનો પાક પરવરદિગાર તરફથી મને હુકમ થયો છે કે, એક ખુદાની બંદગી કરશો, તો તમારો બચાવ થશે, પણ જો મુર્તિઓને પુજશો તો કદી છુટકારો થવાનો નથી. તમારી આ લાકડાની મુર્તિઓ જેને તમો તેલ અને મીણ લગાડો છો. શણગારો છો અને તેના પાસે ઉમેદો પૂરી થવાની માગણી કરો છો, પણ તેમનામાં તો પોતા પર માખી બેસે તેને ઉડાડવાની પણ શક્તિ નથી. તે તો ખરૂં પુછો તો લાકડું છે. એનાથી તમારૂં કાંઇ પણ ભલું થવાનું નથી. મુર્તિઓ પુજવી એ ખુદાનું અપમાન કરવા જેવું છે. તમો જો સમજો તો એ વસ્તુઓ તિરસ્કારને યોગ્ય છે. ખુદા એજ ખરો છે. ખુદા એજ સર્વ શક્તિમાન છે. એણેજ આપણને બનાવ્યા છે. આપણને મારી નાખવા કે જીવાડવા એ એનાજ હાથમાં છે.

આ શબ્દો સાંભળી કુરેશીઓનો મીજાજ ખસી ગયો. તેઓ ઘણા ગુસ્સે થયા અને હજરતને મરજી પડે તેમ બોલવા લાગ્યા, સત્ય બોધની અવગણના કરી કોઈ તેને જાદુગર, કોઇ ચસ્કેલ, કોઇ ધાંધલખોર, કોઈ દુરાગ્રહી, કોઇ ઠગારો, કોઇ ઇશ્વર નિંદક એમ જે જેના મનમાં આવતું તે કહેતા. પણ પોતે એમજ કહેતા કે "હે ખુદા તું એમને ખરો રસ્તો દેખાડ, તેઓ શું કરે છે તે તેઓ સમજતા નથી." અંતે ઇસ્લામની પવિત્રતા જોઇ ધીરે ધીરે લોકોનું મન તે તરફ ખેંચાવા લાગ્યું.

પાઠ ૧૨. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૫ મો.

મહાન હજરત વિશ્વાસમાં અટળ, પ્રેમમાં અચળ અને ઉત્સાહમાં દૃઢ હતા. લોકોને અજ્ઞાનતાની ઉંઘમાંથી જગાડી ખરી હકીકતથી માહિતગાર થવા અને પોતાની સ્થિતિ સુધારવા, તન તોડ મહેનત કરી જોખમ ખેડી સત્ય ધર્મનો બોધ જારી રાખતા. કેટલાક તેમનું કહેલું સાંભળીને તરત સમજી જાગૃત થઇ ગયા, કેટલાક થોડીવાર પછી જાગ્યા. કેટલાક ઢંઢોળવા પછી જાગ્યા અને કેટલાક ગફલતમાં એવા ડુબેલા હતા કે તેઓ હજરતને પોતાના આરામમાં ખલલ કરનારા સમજી તેના દુશ્મન થઈ ગયા.

દુશ્મનો તરફનાં અસહ્ય દુઃખો સહન કરતા રહી હજરત સલ્અમ પાક દીનનો બોધ કરતા. ઘણા માણસોને ઇમાનની રોશની મળી. આથી દુશ્મનો તરફની ઇજા પ્રતિદિન વધવાથી ૫૧ વર્ષની ઉમરે મક્કા છોડી મદીને સિધાવ્યા, ત્યારથી હીજરીસન ગણાય છે.

મદીનાના લોકોએ સારો આવકાર દીધો, ત્યાં રહી ઇસ્લામનો ફેલાવો કરવા લાગ્યા. ખુદાવંદ તઆલાની મહેરબાનીથી ૭ વરસ બાદ મક્કા ફતેહ કીધું. કાબાના મંદીરમાં ઘણી મુર્તિઓ હતી. હજરત અલી અ૦ ના હાથે તોડાવી ફેંકાવી દીધી સર્વત્ર દીન ઇસ્લામની ફતેહનો ડંકો વાગી ગયો. મદીનામાં ૧૨ વર્ષ રહી દીનને ઘણી મજબુતી આપી. જે દરમિયાન દીનના રક્ષણ માટે કેટલીક લડાઇઓ લડવી પડી તેનું બયાન ઘણી કિતાબોમાં આવેલ છે.

"જયારે ખુદાની મદદ અને ફતેહ આવશે. અને તું લોકોને જોઇશ કે તેઓ ખુદાના ધર્મમાં ટોળાબંધ દાખલ થાય છે. ત્યારે તારા પરવરદિગારનાં વખાણ કરી તેની પવિત્રતા યાદ કર, અને તેની પાસે માફી માગ; ખરેખર તે પશ્ચાતાપ સ્વીકારનાર છે." (સુરેનસર આયાત ૧ થી ૩)

પાઠ ૧૩. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૬ ઠ્ઠો.

હજરત નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ જ્યારે આ ફાની દુનિયા છોડી જનાર હતા તેથી થોડો વખત પહેલાં હજથી પાછા ફરતાં ગદીરે ખુમ નામની જગ્યાપર તેમને ખુદાઇ સંદેશો મળ્યો, કે હજરત મૌલા મુરતજાઅલીને તમારા વસી જાહેર કરી દીઓ. જેમ કેઃ—

" હે પેગમ્બર, તારા પરવરદિગાર તરફથી જે સંદેશો તારા તરફ નીચે મોકલવામાં આવ્યો છે તે તું પહોંચાડ અને જો તું તેમ નહિ કરે તો, તેનો સંદેશો તેં પહોંચાડયો નથી, અને ખુદા તને માણસોથી બચાવશે. ખરેખર ખુદા કાફેર કોમને રસ્તો બતાવતો નથી. (સુરે માયદા આયાત ૬૭.)

ઉપર મુજબ હુકમ મળતાં એજ જંગલમાં સભા ભરવામાં આવી જેમાં હજથી પાછા વળેલા લગભગ સવાલાખ મુસલમાનો, બાઇ ભાઇની હાજરી હતી. ઊંટોના કજાવાનું મેમ્બર બનાવી તે પર હજરતઅલી અ૦ ને તેડી જઇ સૌને બતાવી ખુદાનો સંદેશો કહી સંભળાવી ફરમાવ્યું કે, જેનો હું મૌલા છું તેનો અલી મૌલા છે વિગેરે૦

પછી હજરતઅલી અ૦ ને ફરમાવ્યું કે " યાઅલી તમે મારા ભાઇ છો. મારા વસી, મારા વારેસ છો. તમારૂં ગોસ્ત

મારા ગોસ્તથી છે, તમારૂં ખુન મારા ખુનથી છે. તમારાથી સુલેહ એ મારાથી સુલેહ, તમારાથી જંગ એ મારાથી જંગ." (હદીસેનબવી.)

પહેલાં મુખ્ય અસહાબીઓએ હજરત અલી અ૦ ને મુબારકબાદી આપી તેમની બયત કીધી અને પછી તમામ હાજરીને બયત કીધી. આવી રીતે હ૦ અલી અ૦ પહેલા ઈમામ થયા.

પાઠ ૧૪. મહાન પેગમ્બર ભાગ ૭ મો.

આગળ જણાવ્યા મુજબ હજરત મૌલા મુરતજાઅલીને ગદીરે ખુમ નામની જગ્યા પર પોતાના વસી—વારેસ એટલે અમીરૂલ મોઅમનીન તરીકે લાખો મુસલમાનોના રૂબરૂ જાહેર કીધા ને તેમની સૌએ બયત કીધી. તે બાદ પેગમ્બરે ખુદા પર વહી આવી કેઃ—

" આજે મેં તમારે માટે તમારો ધર્મ સંપૂર્ણ કર્યો છે. તમારા ઉપર મેં પૂરેપૂરી મહેરબાની કરી છે. અને તમારે સારૂં મેં ઈસલામ ધર્મ પસંદ કર્યો છે." (સુરે માયદા આયાત ૩.)

ખુદાવંદ તઆલા તરફનો આ સંદેશો આવતાં હજરત સલ્અમ સમજ્યા કે, હવે વખત પાસે આવી ચુકયો છે. એ

વિષેનો ઇશારો કરી પોતાના શિષ્યોને જણાવી દીધું કેઃ—

"હું બે મહાન ચીજો મૂકી જાઉં છું, એક કુરઆને શરીફ અને બીજી મારી અહલબયત. તે એક રસીની માફક એક બીજા સાથે જોડાએલી રહેશે. તે કપાશે નહિં કે છુટી નહિ થાય, તાકે રોજ કયામત સુધી." (હદીસેનબવી)

આ સહી હદીસ છે, કેમકે તેને લગતી બીના ખુદાના કલામમાં પણ નજરે પડે છે. જેમકેઃ—"ખુદાઇ રસીને એકઠા થઇ મજબુત પકડો, જુદા પડો નહિ."

છેલ્લી હજથી વળતાં ગદીરે ખુમની જગ્યા પર ઉપર પ્રમાણે કોમની ભવિષ્યની રેહબરીની ગોઠવણની ફરજ બજાવી આપ મદીને પધાર્યા પછી ટુંક મુદતમાં ૬૩ વર્ષની વયે દુનિયા છોડી ગયા, અને પહેલેથી તે છેલ્લે સુધી ખુદાવંદ તઆલાની અને જગતની સેવા માટે અર્પણ કરેલી જીંદગીનો અંત આવ્યો.

ઇન્ના લિલ્લાહે વઇન્ના ઇલયહે રાજેઉન.

પાઠ ૧૫. જમાને ઈમામ ભાગ ૧ લો.

નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા સ૦ પછી ખીલાફત વિષે ખટપટ જાગી. રૈયતના મોટા ભાગે નબીના સસરા હજરત અબુબકરને ચુંટી કાઢવાથી તેને ખીલાફત પર લાવવામાં આવ્યા, ત્યારબાદ

હજરત ઉમર અને હજરત ઓસમાનની ચુંટણી કરી. રૈયતનો કેટલોક ભાગ હજરત અલીને ખીલાફત પર લાવવાની તરફેણમાં હતો. તેઓનું કહેવું એમ હતું કે ઇમામતની ગાદી એ કાંઈ ફાવી તેવી ચીજ નથી, કે રૈયત પોતાની ખુશી પડે તેને આપી દીએ. વળી પછી હજરત અલી ખરા હકદાર ઇમામ છે અને ખીલાફત તથા ઇમામત પર તેઓનોજ હક છે. હજરત અબુબકર, હજરત ઉમર, હજરત ઓસમાન અને હજરત અલી સર્વેને એકસરખી રીતે જાણનાર સુન્નીના નામથી ઓળખાય છે. ઉપરના ત્રણ અસહાબની વફાત પછી હજરત અલી ખીલાફત પર આવ્યા. ખીલાફત ઉપર માત્ર હજરત અલીનોજ હક છે એમ ધારનાર શીયા કહેવાય છે. જુદી રીતે હજરત અલીને ખીલાફત મળી તે દરમીયાન પણ શીયા લોકો અંતઃકરણથી હજરત અલીનેજ હકદાર ખલીફ તથા પહેલા ઇમામ સમજતા હતા. આપણે ઇસમાઇલી લોકો પણ શીયા છીએ અને હજરત અલીનેજ હકદાર પહેલા ઈમામ માનીએ છીએ. "મારી આલ કયામત સુધી ચાલુ રહેશે" એ પેગમ્બર સાહેબની ભવિષ્ય વાણી મુજબ, હજરત અલીથી ઇમામતની ગાદી સીલસીલાબંધ ચાલતી આવી છે જેના ૪૮ મા ગાદી વારસ હજરત મોલાના આગા સુલતાન મોહમ્મદશાહ વિદ્યમાન છે તે ઝમાને ઈમામ યાને હાજર ઇમામ છે.

પાઠ ૧૬. ઈમામે ઝમાન ભાગ ૨ જો.

પહેલા ઇમામ હજરત મૌલા મુરતઝાઅલીથી પાંચમા ઇમામ શાહ જાફર સાદીક સુધી પાંચ ઇમામો અરબસ્તાનના મુલકમાં મદીનામાં વસતા હતા.

મૌલાના ઇમામ જાફર સાદીકે પોતાના વડા ફરજંદ શાહ ઇસમાઇલને પોતાના પછી ઇમામ તરીકે જાહેર કીધા હતા. અને અબાસી ખલીફાઓના ત્રાસથી નિર્ભય રહેવા પરદેશ જઇ રહેવાની સલાહ આપતાં ઈમામ ઇસમાઇલ તુર્કસ્તાનમાં શામ પ્રગણે સલમીયા ગામમાં જઇ રહ્યા હતા, અને ત્યાં રહી ઇસમાઇલી દીનનો ફેલાવો કરતા હતા.

ઇમામ શાહ ઇસમાઇલથી ઈમામ રજી અબ્દુલ્લાહ સુધી પાંચ ઇમામો તુર્કસ્તાનમાં રહ્યા હતા.

બેલી તરફ ઈમામ જાફર સાદીકની રહેલત પછી તેમના બીજા ફરજંદ મુસાકાઝીમે પોતાને ઇમામ તરીકે જણાવ્યા. તેમને માનનારા ઇમામતના ખરા હકદાર ઈમામ શાહ ઇસમાઇલથી જુદા પડ્યા. મુસાકાઝીમનો સીલસીલો ૧૨ સુધીજ ચાલ્યો. તે ફીરકાવાળા અસનાઅશરી કહેવાય છે, તે પોતાના બારમા ઈમામને ગેબ માને છે.

શાહ ઇસમાઇલના વંશમાં અગ્યારમા ઇમામ મહેદી મહમદે મીશરમાં ફાતમાઇત ખિલાફતની સ્થાપના કરી ઈમામત જાહેર કરી, ત્યાંથી અઢારમા ઈમામ શાહ મુસ્તન સીર બિલ્લાહ સુધી નવ ઇમામોએ મીશરની સલતનત ચલાવી.

અઢારમા ઇમામ શાહ મુસ્તન સીર બિલ્લાહે પોતાના ફરજંદ શાહ નીઝારને ઇમામત આપી હતી, પણ નાના ફરજંદ મુસ્તેઅલીનો પક્ષ જોરાવર હતો. બે લાખ ફોજ અને તેનો સરદાર મુસ્તેઅલીના પક્ષમાં થઈ જવાથી તેણે ઇમામ શાહ નીઝારને કેદમાં નખાવી શહીદ કરાવ્યા. હસન બિન સબાહ નામનો એક પહેલવાન ઇસમાઈલી આ ઝગડા વખતે મીશરમાં હતો, તે ઇરાનનો રહેવાસી હતો, ઇમામ શાહ નીઝારના ફરજંદ ઇમામ શાહ હાદી જે નાની ઉમરના હતા તેને લઇ ઇરાન આવ્યો, અને આલમોતગઢની હાકમી મેળવી ઇમામને ત્યાં માન સહિત રાખ્યા.

વીસમા ઇમામ હક મૌલાના શાહ હાદીથી સતાવીસમા ઇમામ હક મૌલાના શાહ રૂકનદીન ખુરશાહના જમાનામાં તાતારી સરદાર હલાકુખાને ગઢ આલમોત પર ચડાઈ કરી કિલ્લો જીતી લીધો, ત્યારે ઇમામ ઇરાનના દેહલમ પ્રગણામાં આવી વસ્યા.

ઈમામ રૂકનદીન ખુરશાહથી ૪૬ મા ઇમામ આગાશાહ હસનઅલી સુધીના ૨૦ ઇમામોનું રહેઠાણ, ઇરાનમાં એરાક ખંડ નામે ભાગમાં દેહલમ, કેક, બાબક, મહેલ્લાત વિગેરેમાં હતું.

ઇમામ શાહ હસનઅલી ઇ. સ. ૧૮૪૫ માં હિંદુસ્તાનના મુખ્ય શહેર મુંબઈમાં આવી રહ્યા ત્યારથી ઈમામોનું રહેઠાણ હરખાનું મુંબઇ છે.

પાઠ ૧૭. ઈમામે ઝમાન ભાગ ૩ જો.

ઇમામ એટલે ખુદાઇ નુર ધરાવનાર, અને ઝમાના એટલે ઝમાનો અથવા વર્તમાનકાળ; એકંદર મતલબ એ કે, હરઝમાનામાં ખુદાઇનુર ધરાવનાર પ્રત્યક્ષ પુરૂષ. જે ખુદાઇ રસ્તો દેખાડનાર હાદી ઓમિયો હોય તે ઇમામે ઝમાન અથવા હાઝર ઇમામ કહેવાય છે. તેને ખલિફતુર રહેમાન યાને ખુદાનો ખલિફો કહે છે.

સૃષ્ટિના આરંભકાળમાંજ ખુદાવંદ તઆલાએ ફિરસ્તાઓને ફરમાવ્યું છે કે:—" ખરેખર હું પૃથ્વી પર ખલિફો ઉત્પન્ન કરનાર છું " (સુરેબકર આયાત ૨૯)

પોતાનો ખલિફો દુનિયા પર હંમેશાં કાયમ રાખવાનો આ ખુદાઇ નિયમ અચળ છે. ખુદાવંદ તઆલાએ પોતે નક્કી કરેલ નિયમો ફેરવાતા નથી એમ તેનું ફરમાન છે.

રસુલ સ૦ ફરમાવે છે કે "હરગીજ, હૈયાત અને કાયમ ઇમામ વગર જમીન ખાલી રહેવાની નથી. તે હિકમતથી માણસો સાથે તેઓની સમજ મુજબ વાતો કરે છે, અને તે સાચા રસ્તા ઉપર છે" (હદીસેનબવી) આ હદીસના ટેકામાં પેગમ્બરે ખુદા કુરાને શરીફની આયાતનો ટેકો આપે છે કેઃ—"કુરઆને મજીદમાં જેમ ખુદા પાક ફરમાવે છે કે, "અને અમે અગાઉ પણ ઇમામો બનાવ્યા કે તેઓ અમારા હુકમથી લોકોને નેકીનો રસ્તો બતાવે." (સુરે અંબીયા આયાત ૭૩)

ઇસ્લામનું શિક્ષણ આપનાર પવિત્ર પુસ્તક કુરઆને શરીફની સાચી સમજણ અને ગુઢાર્થ બાબતોનું જ્ઞાન પણ ઇમામ જાણી શકે છે. જેમ અલ્લાહ પાક ફરમાવે છે કે, "ખરેખર અલ્લાહ અને ઇમામ સિવાય સંપૂર્ણ અર્થ કોઇ જાણતું નથી" (કુરઆને શરીફ) આ આયાતમાં "રાસેખુન ફીલ ઇલ્મ" એટલે ઇલ્મમાં પારંગત તે ઇમામ સિવાય કોઇ ન હોઇ શકે. જેમકે, કુરાને મજીદની સુરે યાસીનની આયાત ૧૩ માં ફરમાન છે કે, "દરેક ચિજનું જ્ઞાન ઝમાનાના હાઝરઇમામમાં હોય છે."

પાઠ ૧૮. ઇમામે ઝમાન ભાગ ૪ થો.

ઇમામ એટલે અલ્લાહનું નુર દુનિયા પર હર જમાનામાં હાજર મોજુદ હશે એ વિષે કુરઆને શરીફ તથા સહી હદીસોમાં ઘણે ઠેકાણે કહેવામાં આવેલ છે જેમાંના થોડા ફકરા નીચે આપ્યા છે.

" કયામતના દિવસે દરેક માણસને તેના ઇમામ સાથે પુકારવામાં આવશે.

(સુરે બની ઇસરાઈલ આયાત ૭૦)

" દરેક ચીજનું જ્ઞાન જાહેર ઇમામમાં રહેલું છે."

(સુરે યાસીન આયાત ૧૨)

" હે લોકો ખરેખર તમારી પાસે તમારા પરવરદિગાર તરફથી સાબેતી આવી છે અને અમે તમારી તરફ જાહેર નુર મોકલ્યું છે."

(સુરે નાસ આયાત ૧૭૫)

" અને તમે સઘળા ખુદાના દોરડાને મજબુત વળગી રહો, અને જુદા પડી જાઓ નહિ."

(સુરે આલ ઇમરાન આયાત ૧૦૩)

"અમે ઇમામો મોકલ્યા છે, તેઓ અમારા હુકમથી અને અમે તેઓને વહી મોકલીએ છીએ તે મુજબ, નેક કામો કરવાની અને બંદગી કરવાની અને દાન આપવાની હિદાયત કરે છે."

(સુરે અંબીયા આયાત ૭૩)

એ સિવાય પણ કુરઆને શરીફમાં ઇમામ હર ઝમાનામાં જાહેર રહેવા સંબંધે ઘણે ઠેકાણે ચોકખી રીતે ફરમાન છે, પરંતુ લંબાણ ન કરતાં માત્ર ઉપલી થોડી આયતો લખી છે. અને ઘણી હદીસોમાં એ વિષય સાફ વર્ણવેલ છે જેમાંની એકજ હદીસ નીચે લખી છે.

"જે માણસ મરતાં સુધી ઝમાનાના ઇમામ જોઇ શકતો નથી તે જાહેલીયતના મોતે મરે છે, અને જાહેલ દોજકમાં જશે."

પાઠ ૧૯ ઇમામે ઝમાન ભાગ ૫ મો.

ઇમામે ઝમાનની હસ્તી વિષે મૌલાના હાઝરઇમામનું ફરમાન મુબારકઃ—

"બીજું એક જો તમને પુરતું ઇલમ હોય તો તમને ફેરવવા આવનાર, બીજા દીનવાળાને બંધ કરવાને એકજ શબ્દ પુરતો છે. તે શબ્દ એ છે કે, જ્યારે તેઓ પુછે કે, તમારો ઇમામ કોણ છે ? અને તે ક્યાં છે ? ત્યારે તમે તમારા ઇમામનો રસ્તો તેમને બતાવો. જો કદાપી તેઓ કહે કે, અમારો ઈમામ તો જીવતો છે, પણ તે ગેબ થઇ ગયો છે. તો ફરીથી તેને પુછો કે શું તમારો ઇમામ ઇન્સાનથી ડરે છે ? શું તેને માણસનો ડર છે, કે માણસો તેને મારી નાખશે ? ક્યા કારણથી ઇમામ ગેબ છે, તે સમજાવો. ઇમામ તો ગેબ થતાજ નથી, ત્યારે તે કારણ શું સમજાવી શકશે, અને તમારા સવાલનો શું જવાબ આપી શકશે ? આટલા સવાલમાંજ તરત તે બંધ થઈ જશે. ત્યારબાદ તમે તેને કહો કે ઇમામ તો ઇન્સાનને આ દુનિયામાંથી તારનાર છે. તે જો તમોને છોડીને ભાગી જાય, અથવા ગેબ થઇ જાય, ત્યારે તમને શી રીતે પાર ઉતારી શકશે ? તમારો ઇમામજ તમને રજળતા મુકીને નાસી જાય. એ કેમ બને ? તમે તેના મુરીદ થયા તો તમારો મુરશીદ તમને છોડીને ગેબ થઇ જાય, એ બનવાજોગ નથી. એ નહિ માનવાજોગ વાત છે. જો ઇમામ ગેબ થઇ જાય તો પછી મુરીદો કોના ? તમે હાઝર ઇમામના મુરીદો કે ગેબના મુરીદો ? ઇમામ ગેબ

થવાની તમારી વાત માની શકાય તેવી નથી. તમે તમારા ઇમામને શોધી કાઢો. આ દુનિયામાં ઈમામનું કામ એ છે કે, તેણે હાઝર રહી વખતો વખત પોતાના મુરીદોના લાભ માટે બોધ આપવો. તેમને સારે રસ્તે ચલાવવા, અને ઈમામત બરાબર સાચવવી. [અપૂર્ણ.

પાઠ ૨૦. ઝમાને ઇમામ ભાગ ૬ ઠ્ઠો.

નબી મોહમ્મદ સરખા પેગમ્બર પહેલ વહેલા આ દુનિયામાં આવ્યા હતા. તે પણ કહેતા હતા કે, દુનિયાની નબુવત મારી પાસે છે. હું પેગમ્બર છું. એમ જાહેર રીતે કહેતા હતા. તેઓ ઇન્સાનથી ડરતા નહિ હતા, તેઓએ જાહેરમાં ઘણા મોઅજીજા દુનિયાને દેખાડયા હતા. તેઓ જો એવા જાહેર મોઅજીજા નહિ દેખાડત તો તે વખતની દુનિયા તેમને નબી કરીને કેમ માનત ? તમે જાણો છો તેમ નબી મોહમ્મદનું નામ સૌ કોઇ જાણે છે, જ્યારે તેઓને નબીપણું મલ્યું ત્યારે પછી ડર કોનો હોય ?

કરબલાના મેદાનમાં હજરત ઇમામહુસેન સામે મોટું જંગ કરવામાં આવ્યું, તે વખત તેઓ હજારો માણસોની સામે એકલા લડયા હતા. દુશ્મનો તરફનો જુલમ તથા મહાદુઃખ ભોગવતા છતાં પણ તેઓ કહેતા હતા કે, હું ઇમામ છું. આવાં સંકટો વખતે પણ તેઓ ગેબ થયા નહિ. પણ ફક્ત એક લાકડી લઇને દુશ્મનો સામે આગળ અને આગળ જંગમાં ધસી ગયા હતા. તે વખતે તેઓએ પોતાની ઇમામત છુપાવી નહિ. જો ઇમામનો જમો હાજર નહિ હોય તો સર્વે કાફર થઇ જાય. હજરત ઇમામહુસેનની લાકડી (છડી, ગાદી) હાલ મારી પાસે છે અને હું પોતે ઇમામહુસેન છું. તમે જુઓ કે આજે પણ એક લાકડીજ હાથમાં રાખીને હું જ્યાં ત્યાં ફરૂં છું. કારણ કે હું પોતે ઇમામ છું. મને કાંઇ પણ બીક નથી. ઇમામ હાજરજ છે, અને તેના પર દુઃખ પડે તે છતાં ગેબ થઇ જતા નથી.

[અપૂર્ણ.

પાઠ ૨૧. ઇમામે ઝમાન ભાગ ૭ મો.

આ બાબતની સાબીતીના દાખલામાં દુર જવું પડે તેમ નથી. જુઓ અમારા દાદા શાહ હસનઅલી દાતારના ઉપર

કેવા કેવા સીતમ ગુજારવામાં આવ્યો હતો ? તેઓએ કેવી કેવી મુશ્કેલીઓ ભોગવી હતી ? પોતાની પાસે એક લાકડી સિવાય બીજું કાંઇ પણ નહિ રાખી ઇરાન દેશમાં મરનાર શાહ ફતેહ-અલીની સાથે જંગમાં લડાઈ કરી હતી, અને દુઃખ ભોગવતા ભોગવતા, આખરે હિંદુસ્તાનમાં પધાર્યા હતા. તેમ છતાં પણ તેઓ ગેબ થયા નહિ. ઇરાનમાં તેઓ ઉપર એટલી હાડમારીઓ પડી કે, તેઓની પાસે કાંઇ પણ ચીજ રહી નહિ. એટલે સુધી કે તેઓને ઉભા રહેવાને જગ્યા પણ મળી નહિ. ત્યારે તે દેશ છોડીને આ હિંદુસ્તાનમાં પધાર્યા પણ ગેબ થયા નહિ. પોતા પર પડેલાં સર્વે દુઃખો સહન કીધાં પણ ગેબ થયા નહિ.

જુઓ ઇમામહુસેનથી ચુમાલીસમી પેઢીએ શાહ ખલીલુલ્લાહ, શાહ હસનઅલીના પિતાના ટુકડે ટુકડા કરી નાખવામાં આવ્યા હતા. જો તેઓને ગેબ થઇ જવું હોત, તો તે વખતે ગેબ થઇ જાત, અને આવું દુઃખ સહન કરત નહિ. ઇમામ થયા તો તેઓનાથી એમ થાયજ નહિ. વળી તેઓએ પણ નહિ કહ્યું કે, હું હવે ગેબ થઇ જાઉં છું, કારણ કે મારા પર ઘણું દુઃખ પડયું છે.

હવે જ્યારે અસનાઅશરી લોકો કહે છે કે ઇમામ જંગમાંથી લડાઇના મેદાનમાંથી નાસી ગયો છે, અને ગેબ થઇ

ગયો છે, એ શી રીતે માની શકાય ? તમે ખ્યાલ કરો કે જ્યારે ઇમામ થઇને દીનની લડાઇમાંથી નાસી જાય, અને દીનની ખાતર ઉભો ન રહે, ત્યારે તમારા દીનના કામમાં તમને શી રીતે મદદ કરે ? તેમનામાં ઇમામપણાની હિંમત ન હોય, અને ઇમામપણાની હિંમત જાહેરમાં બતાવે નહિ, તો તે તમો મુરીદનાં કામો શી રીતે પાર પાડી શકે ? આ ઉપરથી તમને ખાતરી થશે કે ઇમામ આ દુનિયામાંથી ગેબ થયોજ નથી. ઇમામ ગેબ થઇ શકેજ નહિ. ”

(બહરે રહેમત પાનાં ૨૨૯ થી ૨૩૪)

પાઠ ૨૨. ઈમામે ઝમાન ભાગ ૮ મો.

ગઝલ.

ક્યા કામકી વોહ હય ગિઝા, હમકો મિલે ખાનેકે બાદ;
હોવે ઇઝહારે ઇમામત, જગસેં મરજાનેકે બાદ.
આગસેં સારામકાં, તારાજ જબ વોહ હો ગયા;
અબ બરસે ચોતરફસેં, ખાક હોજાને કે બાદ.
દહેસેં દિવાના હો બયઠા, ન હિકમત આઇ કામ;
હાલ અતિબ્બાને જો પુછા, દહેીં ગમ જાને કે બાદ.

ઇસ્લામકી ધરના હિમાયત, છુપ રહા હો ગારમેં;
આયગે રહબર કભી વોહ, હશ્ર હો જાને કે બાદ.
નાચીઝ, સાહેબુઝ ઝમાંકા, દોડ કર દામન પકડ;
વરના તું પસ્તાએગા, મુલ્કે બકા જાને કે બાદ.

પાઠ ૨૩. ઝમાને ઇમામ ભાગ ૯ મો.

ઇમામ નાતે કલ કુરઆન યાને બોલતું કુરઆન છે. સીફીનની લડાઇ જે પહેલા ઇમામ હજરત મૌલા મુરતજાઅલી અમીરૂલ મોઅમનીન અને મોઆવીયાહ બિન અબુ સુફિયાન વચ્ચે થઇ હતી. એ લડાઇનું કારણ વિગેરે લંબાણ હકીકત પર વિવેચન કરવાનું અહીં સ્થાન નથી પરંતુ તેમાંના એક મુદ્દાપર ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર ધારીએ છીએ.

ઉપલી લડાઇમાં જ્યારે મોઆવીયાહ હારની અણી પર આવ્યો ત્યારે તેના દગલબાજ વજીરે તેને એક મકર કરવાની સલાહ આપી કે કુરઆને શરીફને નેજા પર મુકી તેનો વાસ્તો આપી હાલ લડાઇ બંધ કરાવવી, પછી સુલેહ કરાવશું. આ પ્રમાણે કરતાં ધારેલી અસર થઇ. મૌલા મુરતજાઅલી અને તેમના લશ્કરનો સેનાપતિ માલિક ઉશ્તર દુશ્મનોનો પ્રપંચ

સમજી ગયા હતા, જેથી તેઓ લડાઈ ચાલુ રાખવા માંગતા હતા પણ જાહેલ લશ્કરીઓએ કુરઆન સામે કીધા પછી લડવા ચોખ્ખી ના કહી એટલુંજ નહિ પણ લડાઇ બંધ કરાવવાની ફરજ પાડી.

આ વખતે હજરત મોલાઅલીએ ફરમાવ્યું કે, "હું બોલતું કુરઆન છું તે મુંગું કુરઆન છે. માટે દુશ્મનોની ચાલ બાજીના ભોગ ન થતાં લડાઈ ચાલુ રાખો આપણી ફતેહ છે." આમ છતાં અજાણ સિપાઇઓ પર અસર ન થઇ. ન છુટકે લડાઇ બંધ કરવાની ફરજ પડી, જેનું પરિણામ કેટલું વીપરીત આવ્યું તે કોઇથી અજાણ્યું નથી.

આથી સાબીત એ છે કે, ઇમામ બોલતું કુરઆન છે, બલ્કે કુરઆનના ગુહ્ય ભેદો સમજાવનાર ઇમામ છે, માટે ઝમાને ઇમામની દામન મલ્યા વિના સત્ય જ્ઞાન મલી શકે નહિ, અને ઝમાને ઇમામની મહોબત વગર ઇબાદત બેફાયદહ છે, જેમ કહ્યું છે કેઃ—

બેહુબ્બે અહલેબેત ઇબાદત હરામ હય;
ગાફીલ તેરી નિમાજપે મેરા સલામ હય.

પાઠ ૨૪. ઝમાને ઈમામ ભાગ ૧૦ મો.

જનાબે અબુ બસરી કહે છે કે મેં એક વખત હજરત ઇમામ જઆફરે સાદીક પાસે જઇ અરજ કરી કે યા ઇબને રસુલિલ્લાહ, શીયાઓ આપસમાં કહે છે કે, હજરતઅલી અ૦ પાસે ઇલ્મના હજાર બાબ હતા જે દરેક બાબથી હજાર હજાર બાબ ખુલ્લા થાય, તો આ વિષે આપ શું ફરમાવો છો ? આપે ફરમાવ્યું બેશક ખરૂં છે. મેં અરજ કરી. એ ઘણું ઇલ્મ છે. આ સાંભળી આપ થોડીવાર ચુપ રહ્યા, પછી ફરમાવ્યું કે, હા. એ ઇલ્મ છે, પણ તે ઇલ્મ કાંઇ નથી. અમારી પાસે ' સહીફે જામેઆ ' છે જે હજરતઅલી અ૦ મે પોતાના હાથે લખેલી મોટી કિતાબ છે. તેમાં ઇન્સાનની તમામ જરૂરીયાતોનું ઇલ્મ છે. એટલે સુધી કે, અગર કોઇને જરા ઉજરડો કરે કે કોઇને હાથ મારે તો તેના બદલાનું પણ તેમાં બ્યાન છે. એ સાંભળી મેં અરજ કરી કે આ તો બહુ ઇલ્મ છે. આપે ફરમાવ્યું હા. ઇલ્મ તો છે, પણ તે ઇલ્મ કાંઇ નથી. અમારી પાસે ' જફર ' છે. તે એક લાલ રંગનું ઉંટનું ચામડું છે. તેમાં તમામ નબીઓ અને વસીઓનું ઇલ્મ છે. મેં અરજ કરી અલબત, એ ઇલ્મ તો એથી પણ વિશેષ છે. આપે ફરમાવ્યું હા ઇલ્મ તો છે, પણ તે ઇલ્મ કાંઇ નથી. અમારી પાસે ' મુસહિફે ફાતેમાહ ' છે. તેમાં

આ કુરઆનથી ત્રણ ગણી તફસીલ છે, અને એ કુરઆનમાંની એક આયત પણ તેમાં લખી નથી. એમાં એવી એવી બાબત છે કે, ખુદાએ વહય થકી તેમાં લખાવેલ છે. મેં અરજ કરી કે, આ તો ઘણુંજ ઇલ્મ છે. આપે ફરમાવ્યું હા. પણ એ ઇલ્મ કાંઇ નથી અમારી પાસે 'માકાન વમા યકુન' નું ઇલ્મ છે, એટલુંજ નહિ પણ કયામતના દિવસે જે જે થશે તે તમામ અમે જાણીએ છીએ. મેં અરજ કરી ખુદાની કસમ એજ ઇલ્મ છે. આપે ફરમાવ્યું કે હા. પણ એ તો કાંઇ નથી.

આ સાંભળી મેં અરજ કરી આ સિવાય બીજું શું ઇલ્મ હોઇ શકે? આપે ફરમાવ્યું કેઃ—

ઇલ્મ તો એ છે કે, રાત અને દિવસ તાજું તાજું અલ્લાહ તરફથી અમને મલ્યાજ કરે. એક અમ્ર પછી બીજો અમ્ર અને એક ચીજ પછી બીજી ચીજ, કયામત સુધી ચાલુજ રહે. જે અમે ઉમતને સમજાવીએ.

અલ્લાહ તઆલા પોતાના હુકમો હરવખત ઇમામ મારફત દુનિયાને પહોંચાડતો રહે છે. તે મુજબ કયામત સુધી પહોંચાડતો રહેશે.

પાઠ ૨૫. ખુદા પસંદ કામો.

ઇસમાઇલી કેળવણી ખાતાની એક શાળામાં ધાર્મિક શિક્ષણ આપનાર શિક્ષકે એક દિવસ ધર્મનું જ્ઞાન આપવાનો વખત થયો ત્યારે છોકરાઓ સામે જોઇને કહ્યું કે, આપણે કેવી રીતે ખુદાની સેવા કરવી જોઇએ ? આપણે શું કરીએ તો ખુદા રાજી થાય ? આ પ્રશ્નનો જવાબ આપશો તે પરથી જણાઇ રહેશે કે, તમો ધર્મના જ્ઞાનનું શિક્ષણ લીઓ છો તેમાંથી આજસુધીમાં શું સાર ગ્રહણ કર્યો છે.

શિક્ષકના ઉપલા સવાલના જવાબો વિદ્યાર્થીઓ એક પછી એક આપવા લાગ્યા તે નીચે પ્રમાણે છેઃ—

૧ આપણો ધર્મ પાળવાથી ખુદા રાજી થાય છે.

૨ આપણા ધર્મના રેહબર હાઝર ઇમામના ફરમાન પ્રમાણે ચાલવાથી ખુદા રાજી થાય છે.

૩ દરરોજ સવાર સાંજ જમાતખાને જઇએ. ત્રણ વખતની દુવાની બંદગી ગુજારીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૪ જમાતખાનામાં જઇ અદબથી બેસીએ, વાતો ન કરીએ જ્ઞાન વંચાય કે વાએઝ થાય તે ચિત્ત દઇને સાંભળીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૫ હક હલાલનો ધંધો કરે અને કમાણીમાંથી ઈમામનો હક દશોંદ ચોખી આપે તેના પર ખુદા રાજી થાય છે.

૬ મજલીસ જાગરણમાં હાજરી આપીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૭ ખુદા ઉપર વિશ્વાસ રાખીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૮ ખુદાનું નામ વારંવાર યાદ કરીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૯ ખુદા ઉપર પ્રેમ રાખીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૦ ખુદાથી ડરીને ચાલીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૧ માબાપનું કહ્યું માનીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૨ ગરીબોની ઉપર દયા રાખીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૩ કોઇને દુઃખ ન દઇએ, કોઇના પર જુલમ ન કરીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૪ નીતિથી ચાલીએ, પાપ ન કરીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૫ ક્રોધ ન કરીએ, લોભ ન કરીએ, અભિમાન ન કરીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૬ કોઇની નિંદા ન કરીએ, અદેખાઇ ન કરીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૭ ખોટું બોલીએ નહિ, ચોરી કરીએ નહિ, કોઇને ગાળ દઇએ નહિ, મારામારી કરીએ નહિ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૮ સૌના વાંક માફ કરીએ, કોઇના પર વેર ન રાખીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૧૯ આખા જગતમાં સૌનું ભલું થાઓ. એવી દુવા માગીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

૨૦ બધી બાબતોમાં ખુદાની મરજી પ્રમાણે ચાલીએ તો ખુદા રાજી થાય છે.

પાઠ ૨૧. ખુદા પસંદ કામો ભાગ ૨ જો.

ખુદા આપણા પર કેમ રાજી થાય એ વિષે વિદ્યાર્થીઓના જવાબો સાંભળી શિક્ષક ખુશી થયા અને કહ્યું કે તમારી સૌની વાતો ખરી છે. સદ્વર્તન કરનાર પર ખુદા રાજી થાય છે. નમ્રપણું ખુદાને વિશેષ પસંદ છે. આપણા બોધ ગુરુ ફરમાવે છે કેઃ—

જીરે વીરા મીઠડું આંઇ બોલો,
વીરા નમી ખમી હો યાર ચાલો;
મત છોડેઓ, સત્ય ધર્મ સુ નેહ જી. ૧

જીરે વીરા આતસ માઇલો પીતો,
પીતો કાઢી હો યાર નાંખો;
તો આપણા સાહેબ અલીરાજા મન ખુશું થાવે જી.

બીજે ઠેકાણે પીર બાબાએ ફરમાવ્યું છે કેઃ—
જેની વાણી મીઠી દુનિયા માંહે,
હોશે વળી તેમાં ધર્મ આચાર;
તેને દુનિયા જુઠો વાંચ્છે નહિ,
તેના ઉપર રાજી રહેશે આપ સૃજનહાર જી. ૩

ભાઇઓ ખુદા પસંદ કામો વિષે ઉપર જે ચર્ચા આપણે કરી છે. તે ધ્યાનમાં રાખી, અમલમાં મૂકશો તો તમારા પર ખુદા હંમેશાં રાજી રહેશે ને તમે દુનિયા ને આખરતમાં સુખી થશો. આમીન.

અમદાવાદ કાલુપુર ટંકશાળીઆના ખાંચામાં યુનીયન પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં રાયચંદ હીરાચંદે છાપી.